

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DE DUOBUS CODICIBUS SALLUSTII HAUNIENSIBUS.

SCRIPSIT

Dr. E. F. BOJESEN,
RECTOR SCHOLÆ SORANÆ.

Indbydelseskrift

til

Skolens aarlige Hovedexamen i Juli 1847.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. G. Scharling.

I n d h o l d.

	Sbe.
De duobus codicibus Sallustii Hauniensibus	1—49.
Æfterretninger om Skolen og Nydragelsesanstalten i Skole- aaret 1846—1847	50—80.

De duobus codicibus Sallustii Hauniensibus.

Quod in præfatione editionis Sallustii¹⁾ ante hos decem annos dixi, inter omnes scriptores Latinos vix ullum reperiri, in cuius libros plus operæ et studii a doctis viris collatum esset, idem nunc quoque iure contendere posse mihi videor. Nam ne minora quædam commemorem, præter Orellii editionem orationum et epistolarum²⁾ et commentarios, quibus Herzogius Sallustii librum de bello Jugurthino illustravit³⁾, his annis prodierunt duæ editiones, uberrimis notis instructæ, quas curaverunt Dietsch⁴⁾ et Fabri⁵⁾. His doctissimorum virorum stu-

1) C. Sallusti Crispi Catilina et Jugurtha. Edidit et præfatus est E. Bojesen. Haun. 1837.

2) Sallusti orationes et epistolæ ex historiarum libris perditis. Recensuit Orellius. Tur. 1840.

3) Sallusti de bello Jugurthino liber. Erklärt von Herzog. Leipz. 1840.

4) C. Sallusti Crispi Catilina et Jugurtha. Aliorum suisque notis illustravit R. Dietsch. Vol. I, quod Catilinam continet, Lips. 1843, Vol. II, quod Jugurtham continet, Lips. 1846.

5) C. Sallusti Crispi opera. Mit Anmerkungen von Dr. C. B. Fabri. Zweite verbesserte und vermehrte Aufl. Nürnberg 1845.

diis quum in Sallustio emendando et explicando diligenter et erudite elaboratum sit, tamen non pauca restant, in quibus vel critici vel interpretis opera haud inutiliter versari posse videatur. Nam qui in hoc scriptore paullo accuratius explicando operam posuerit, facile concedet, eam esse Sallustianæ orationis rationem, ut, quum universe haud difficulter intelligatur, multas tamen dubitationes et offensiones afferat ei, qui non universum scriptoris sensum pingui Minerva, ut aiunt, percipere, sed singula subtilius scrutari et aurificis statera pendere velit¹⁾. Restant igitur haud exiguae difficultates, quæ aut accurata interpretandi ratione solvendæ videantur aut a codicum auctoritate vel coniectandi sollertia auxilium expectent. Itaque quum duos bonos Sallustii codices manu scriptos, quorum alter in bibliotheca universitatis Hauniensis, alter in magna bibliotheca regia Hauniensi servatur, iam olim tractassem, nuper autem liberrimus horum librorum usus denuo mihi ab illustrissimis harum bibliothecarum præfectis concessus esset, operæ pretium facturum me putavi et futuris Sallustii editoribus atque interpretibus aliquid utilitatis allaturum, si universam et perpetuam scripturæ varietatem ex iis excerptam, hac opportunitate oblata, cum viris doctis Sallustii studiosis communicarem. Sed antequam horum codicum scripturas expono, de ipsis codicibus paullo accuratius disputandum videtur.

1) Vide præf. ed. Fabri pag. VI et, quem Fabri nominavit, Lechner obs. in nonnullos Sallustii locos pag. 1.

Alter codex, qui olim Joh. Alb. Fabricii fuit, nunc in bibliotheca universitatis Hauniensis servatur¹⁾, numero 25 inter libros manu scriptos huius bibliothecæ notatus, Catilinam et Jugurtham continet. Membranaceus est liber, form. quadr., nitide et distincte eadem manu

1) In bibliotheca universitatis Hauniensis præter hunc duo inveniuntur codices Sallustii manu scripti, quorum *alter* membranaceus, forma quadr. numero 226 notatus est (de hoc codice vid. Thorlacii prolusiones et opuscula academica vol. III pag. 363 sqq.), *alter* et ipse membranaceus form. oct. num. 83 insignitus olim Fabricii fuit et a Cortio appellatur Fabricianus 2us. De hoc libro Cortius in præf. ed. Sallustii pag. III ait: „alter paullo iunior, forma, ut aiunt, octuplici, sed haud protritæ auctoritatis. Vix enim discernas, primus ille an hic secundus propius ad Crispi manum accedat.“ Hi codices Catilinam et Jugurtham continent. Præter hos libros manu scriptos in eadem bibliotheca duo inveniuntur libri typis impressi cum codd. mss. collati, de quibus in catalogo bibliothecæ hæc leguntur: A) *C. Sallustii Crispi quæ exstant, in usum Delphini, recensente Dan. Crispino Paris. 1674.* E collectione Fabriciana, in 4to num. 1. Collatus hic liber est cum exemplo Sallustii, in quo manu Gudii variæ lectiones ex mss. duobus membranaceis ecclesiæ Remensis notatæ erant. Prior scriptus forma longiore, ut quartam paullo excederet, litera æquali non invenusta. Ætas deprehenditur ex medio libro ad marginem: MC sexagesimo octavo. In dictione prima: „Omnes, qui hæc lecturi estis, Orate pro Matthæum Scriptorem, ut Deum semper habeat is propitiatorem. Amen.“ Alter codex membranaceus manu antiquiore, immo accuratiore exaratus, quæ annorum amplius septingentorum ætatem præ se ferebat. B) *C. Crispi Sallustii opera ex officina Plantiniana Raphelengii 1612.* E coll. Fabr. In 8vo num. 40. Janus Ulitius contulit cum ms. codice et variis editionibus.

scriptus usque ad verba cap. CIII: „quinque delegit“¹⁾. Hinc interruptum scribendi negotium suscepit alia manus multo deterior et negligentior usque ad verba cap. CV: „sed spes amplior“. Deinceps tertia eaque multo firmitior et constantior manus nigriore atramento opus ad finem perduxit. Ad finem Catilinæ hæc verba leguntur: „Explicit liber primus Sallustii Crispi. Incipit scds, qui Jugurthinus dicitur“. Ad finem belli Jugurthini adiecta sunt duo fragmenta „EX LIBRO OROSH“, quorum alterum²⁾, quod paullo longius est, Jugurthinum bellum, alterum³⁾ brevius Catilinarium complectitur. Codex hic illic et lituram et aliam emendationem partim ipsius scriptoris, ut videtur, partim recentiore manu factam passus est, ita tamen, ut quid ab initio scriptum fuerit, plerisque locis haud difficulter appareat. Glossæ et variæ annotationes interdum longiores vel ipsius scriptoris vel

1) Mutilatos esse in extremis capitibus belli Jugurthini multos Sallustii libros et hoc ipso loco capitibus 103, nescio quo fato, interruptos constat. Nam in Basileensi I, qui in eo ipso vocabulo deficit, a quo in Fabr. 1mo recentioris manus vestigia deprehendantur, septem integra capita desiderantur. In codice Parisiensi antiquissimo num. 1576 desunt capp. 103—112. In Turicensi quoque eadem capita recentiore manu scripta sunt. Vide Gerlachii ed. min. Bas. 1832 præf. pag. VIII et eiusdem ed. mai. Bas. 1823—1831 Vol. I pag. XXI, XXII. Vol. III pag. 334. Guelferbytanum 2^{dum} quoque hoc ipso loco deficere docet Cortius pag. 886.

2) Historiarum libr. V cap. 15. In editione Havercampii pag. 321—325.

3) Libr. VI cap. 6. In ed. Hav. pag. 383—385.

alia manu partim inter lineas, partim in margine scriptæ passim inveniuntur. De ætate et pretio codicis afferam iudicium Cortii, viri doctissimi et de Sallustio egregie meriti. Is in præfatione editionis Sallustii¹⁾ pag. III commemoratis duobus codicibus a Fabricio sibi oblatis, „prior, inquit, excedit ætatem septingentorum annorum (scripsit hoc Cortius an. 1724) et tantum non omnia venerandæ antiquitatis vestigia ostentat. Raro et non nisi ubi omnes fere libri aberrarunt, dormitat, rarissime glossas pro scriptura genuina recepit. Corrupt illum passim mala manus, sed ut facile primas lectiones assequaris“. Fabricianis codicibus usus est Cortius; sed neque omnem eorum varietatem adnotavit et interdum a vero aberravit. Ceterum magnam esse similitudinem huius codicis et eius, qui a Gerlachio appellatus est Turicensis 1, iam pridem a Gerlachio recte intellectum est, qui hos libros et Tegernseensem ad idem exemplar descriptos esse arbitratur.²⁾

Alter codex in bibliotheca regia Hauniensi servatur³⁾. Hic liber et ipse membranaceus, forma oct.

1) C. Crispi Sallustii quæ exstant. Rec. Gottlieb Cortius Lips. 1724.

2) Ed. mai. vol. I pag. XXII. Ed. min. præf. pag. VI.

3) In bibliotheca regia Hauniensi præter hunc sex servantur libri manu scripti, de quibus in catalogo eodd. bibliothecæ hæc leguntur: „E vetere collectione 1) *Sallustii Catilina et Jugurtha*. Cod. memb. satis elegans rubr. min. et litt. init. auro ornatis manu Joh. Vila-Cattalani ex civitate Barchinone. Ex Rostgardianis. In 4to num. 2153. 2) *Id.*

numero 3560 notatus inter libros veteris collectionis, eleganter et distincte nigerrimo atramento eademque manu ab initio ad finem scriptus Catilinam et Jugurtham continet. In ipso textu nihil mutatum aut emendatum videtur, sed inter lineas passim glossæ interpositæ leguntur. Ad finem belli Jugurthini stemma invenitur, quod Masinissæ filios et nepotes complectitur. Præterea hæc verba leguntur: „Quem Sydo scripsisti, liber est tuus iste Salusti“. Hoc Sydonis nomen ad ætatem libri accuratius constituendam valere posse videtur. Nam in prima pagina codicis scriptum est: „*Liber sanctæ Mariæ in novomonasterio*“. In catalogo autem manu scripto

lib. memb. elegantissimis litt. init. et picturis auro et coloribus distinctis. Vespasianus Philippus Florentinus fecit fieri Florentiæ. Fred. Rostgaard emit Venetiis an. 1699. In 4to num. 2154. 3) *Id. lib. membr. satis elegans rubr. min. et primo etiam auro, litt. vero init. auro, coloribus et picturis ornatis. Fred. Rostgaard emit Florentiæ an. 1699. In 4to num. 2155.* 4) *Id. lib. membr. rubr. et litt. init. minio et aliis coloribus ornatis, sed primis septem foliis læsis. Bibl. Gottorp. sed olim sine dubio Nicotianæ. In 4to num. 2156.* 5) *Id. lib. membr. elegans litt. init. coloribus et auro ornatis ab Arnolfo Wittfeld an. 1586 Mag. Jonæ Jacobi pastori ecclesiæ Herfølge donatus. In 8vo num. 3561. Ex nova collectione* 6) *Catilina et Jugurtha. Accedunt a) Ciceronis orat. 1 in Catilinam b) Sallustius in Tullium c) Tullius in Sallustium membr. Ex auctione Sellii Lips. 1737; emptus a Submio ex auct. Schmettauiana“. Ex his codicibus, quos multis locis inspexi, variæ scripturæ a me prolatae sunt in præf. ed. meæ Sallustii.*

præpositorum Novi Monasterii, qui in tabulario publico Hamburgensi servatur¹⁾), hi versus leguntur:

Istis²⁾ Holsatus — Sido nomine significatus,
 Disciplinatus — bonis moribus atque probatus
 Prepositus dictus — sanctus quem textit amictus,
 Conservans iura — successit prepositura,
 Et stetit in cura — per blanda, per aspera dura
 Viginti septem — per aristas pascere plebem.

Hunc Sidonem, cuius iu eodem codice manu scripto exstat libellus de Novo Monasterio, anno 1201 mortuum esse constat³⁾. Quæ quum ita sint, dubitari vix potest, quin seculo duodecimo scriptus sit liber, quod et cum scribendi ratione litterarumque ductu bene convenit. Novi Monasterii libri vel. exeunte seculo tertio decimo vel ineunte quarto decimo in bibliothecam monasterii Bordesholmensis translati sunt⁴⁾. Inde postea magna pars librorum Kiliam migravit⁵⁾; aliam partem

1) De hoc catalogo vide Falchs Staatsbürgerliches Magazin Bd. IX pag. 1 Bericht des Sido und andere Nachrichten über Bizelin und das Kloster Neumünster etc. mitgetheilt von Dr. Lappenberg. Sidonis nomen in illo codice commemorari me docuit vir illustrissimus E. Werlauff bibl. reg. præpositus.

2) Hoc est: prioribus præpositis, Vicelino, Epponi, Hermannno.

3) Hoc ostendit Lappenberg in Falchs Staatsb. Mag. Bd. IX pag. 18.

4) De anno huius translationis disputavit Dr. Russ Die vormahligen Klöster der regulirten Chorherren Augustiner Ordens in Holstein. Vide Falchs Staatsb. Mag. Bd. IX pag. 68 sqq.

5) Westphal mon. ined. II p. 2390. Falchs St. M. IX p. 107.

in bibliothecam Gottorpiensem pervenisse, inde in bibliothecam regiam Hauniensem receptam esse constat, in qua plures bibliothecæ Bordesholmensis reliquiæ in primis inter libros manu scriptos inveniuntur.¹⁾

Sed hæc hæctenus. Quam enotavi scripturæ varietatem, ea omnis revocanda est ad textum editionis minoris Gerlachii Bas. 1832, quocum codices contuli. Quæ sit librorum manu scriptorum orthographica ratio, vix opus est pluribus exponere, quum in scripturæ varietate afferenda a me expressa sit. † indicium esse volui omissi vocabuli aut vocabulorum. Bibliothecæ universitatis Hauniensis codicem Cortii auctoritatem secutus Fabricianum primum appellavi, bibliothecæ regiæ codicem Hauniensem primum.

¹⁾ Vide Werlauff: Historiske Efterretninger om det store Kongelige Bibliothek i Kjøbenhavn 1841 Pag. 159 Num. n.

Scripturæ codicis Fabriciani I^{mi} ab editione Gerlachii (Bas. 1832) discrepantes.

Catilina.

Cap. 1.

niti decet — *decet niti*
 obedientia — *obædientia*
 nostra omnis — *omnis nostra*
 videtur — *videtur esse*
 fluxa atque fragilis — *fluxa et fragilis*
 consulueris mature — *mature consulueris*
 eget — *indiget*

2.

atque nationes subigere — *nationes atque subigere*
 æquitate — *æquabilitate*
 quæ homines — *quæ omnes*
 transiere — *transigere*
 frui anima — *anima frui*

3.

aliorum scripsere — *aliorum conscripsere*
 sequitur — *sequatur*
 dicta putant — *dictum putant*
 facilia factu — *facilia facto*
 ibique — *ibi*
 multa advorsa — *adversa multa*
 eadem qua — *eadem quæ*

4.

ambitio mala — *mala ambitio*
 liber erat — *liber fuit*

5.

quoius rei lubet — *cuiuslibet rei*

sapientiæ parum — *parum sapientiæ*
 pararet — *paret* (supra lineam adscriptum est *ra*)
 in dies animus — *animus in dies*
 auxerat quas supra memoravi — *quas supra memoravi auxerat*
 immutata — *imminuta*

6.

sicuti — *sicut*
 sedibus incertis — *incertis sedibus*
 Aborigines — *aborigenes*
 hominum agreste — *hominum agrestium*
 res eorum civibus — *res civibus*
 invidia ex opulentiâ — *ex opulentiâ invidia*

7.

magis extollere — *extollere*
 inter ipsos erat — *inter ipsos fuit*
 divitias honestas volebant — *honestas divitias putabant, supra lineam volebant*
 hostium copias — *hominum copias*

8.

ego æstumo — *æstimo ego*
 ea verbis — *eam verbis*
 benefacta — *beneficia*

9.

in suppliciis deorum — *in suppliciis sup. lin. deorum*

parci, in amicos fideles erant — *parci erant, in amicos fideles*
 prælio excesserant — *bello excesserant*
 signa relinquere — *relinquere signa*
 beneficii — *beneficiis magis*

10.

Carthago — *cartago*
 imperi Romani — *romani imperii*
 namque avaritia — *nam avaritia*

11.

animos hominum vexabat — *vexabat animos hominum*
 virtutem — *virtuti*. Fortasse tamen ab initio scriptum erat *virtutem*
 venenis malis — *venenis*, sup. lin. *malis*
 imbuta corpus animumque — *imbuta animum*
 in civis facinora — *facinora in cives*
 contra morem maiorum — *contra morem* sup. lin. script *maiorum*
 voluptaria. Sic cod. sed a pr. man. *voluptuaria*
 temperarent — a pr. man. *obtemperarent*

12.

sequebatur — *sequebantur*
 duci coepit — *duci coeperat*
 luxuria atque avaritia — *luxuria avaritia*
 exædificatas — *ædificatas*
 reliquerant — *reliquerunt*

13.

construeta — *constrata*
 per turpitudinem — *pro turpitudine*
 viri — *viros*
 somni cupido — *cupido somni*
 non famem aut sitim — *non famem, non sitim*
 neque frigus †
 libidinibus carebat — *carebat libidinibus*

14.

existimarent — *æstimarent*
 ex aliis rebus — *aliis rebus*
 quam quod cuiquam — *quam cuiquam*

15.

Iam primum — *iam pridem*

quod ea nubere illi — *qui quod ea illi nubere*
 adulta — *adultum*
 sedari poterat — *sedari potuit*
 vastabat — *vexabat*
 colos — *color eius*
 citus modo, modo tardus — *citus modo tardus*

16

sed iuventutem, quam, ut supra diximus, inlexerat — *sed ut iuventutem, quam supra diximus, inlexerat*
 petenti — *petendi*

17.

circiter Kalendas — *circa Kal.*
 plurimum audaciæ — *primum audaciæ*. In marg. *plurimum*
 P. et Servius — *P. servius*
 Læca — *leca*
 consilii huiusce — *huiusce consilii*
 aliqua — *alia*
 cuiusvis — *et cuius*. Sup. lin. script. *vis*
 potentiam crescere — *crescere potentiam*
 si coniuratio — *si iuratio*
 principem — *participem*. Sup. lin. script. *principem*

18.

coniuravere pauci — *pauci coniuravere*
 legibus ambitus — *legis ambitus*.
 Sup. lin. script. *bu*
 superiore — *superiori*

19.

in provincia — *in provinciam*
 in exercitu — *in exercitum*
 nunquam — *nusquam*
 ante perpressos — *antea perpressos*

20.

nequicquam — *nequiquam*
 fuissent — *fuisset*
 ausus est — *est ausus*
 divorsi — *divisi*. Sup. lin. script. *diversi*
 mihi in dies magis — *in dies mihi magis*
 accenditur — *incenditur*

condicio — *conditio*
 nisi nosmet ipsi — *ni nosmet ipsos*
 potentium — *potentiam*
 iis obnoxii — *his obnoxii*
 virile ingenium — *virile est ingenium*
 tolerare potest — *potest tolerare*
 etiam ad necessaria — *ad necessaria*
etiam

omnibus modis — *modis omnibus*
 pecuniam trahunt — *trahunt*. Sup.
 lin. script. *pecuniam*
 tamen summa lubidine — *summa ta-*
men libidine

illa, illa — *illa*. Sup. lin. script. *illa*
 sæpe optastis — *semper optastis*
 vos hortantur — *hortentur*. Sup. lin.
 script *vos*
 utemini — Sic cod. quoque a man.
 pr. Sec. man. *utimini*
 me animus — *animus me*
 servire magis — *magis servire*

21.

neque res neque spes — *neque spes*
neque res
 uti — *ut*
 tabulas novas — *novas tabulas*
 esse in Hispania — *in hispania*. Sup.
 lin. script *esse*
 Mauretania — *mauritania*
 hominem et familiarem — *hominem*
familiarem
 se consulem — *se consule*. Fortasse
 tamen ab initio script. *consulem*
 increpat — *increpabat*
 victoriæ Sullanæ — *Sullanæ victoriæ*

22.

fuere ea — *fuere item ea*
 sicuti — *sicut*
 consuevit — *solet*
 existumabant — *æstimabant*

23.

atque facinoribus — *facinoribus*.
 Sup. lin. script. *atque*
 moverant — *amoverant*
 ipse scefera — *ipsa scelera*
 ni sibi — *ni*
 insolentiæ — *insolentia*
 quæ quoque modo — *quæ quo modo*.
 Sup. lin. addit. *quæ*
 compluribus narravit — *narravit*.
 Man. rec. addit. *compluribus*

in primis studia — *in primis tum*
studia. Tum man. rec. addit.
 videtur.

consulatam credebant — *consual-*
tum. Rec. man. addit. *credere*
 homo novos — *novus homo*

24.

M. Tullius et G. Antonius — *M. tul-*
lius G. antonius
 Fæsulas — *fessulas*
 adscivisse — *ascivisse*

25.

lubidine — *libido*. Rec. man. *libidine*
 accensa — *incensa*
 facetiæ — *facetiæ sales*

26.

memoravi — *commemoravi*
 clientium — *clientum*
 et Catilinæ neque petitiō — *ac cati-*
linæ nec petitiones
 consuli — Ab initio script. videtur
consulibus

27.

Interea Romæ multa simul moliri.
 Consuli — *Hic interea Romæ si-*
multates malas moliri, consulibus
 armatis hominibus — *armatis omni-*
bus. Sup. lin. script. *hominibus*
 paratiquæ — *parati*
 Læcam — *lecam*

28.

Sullæ — *sillæ*. Sic semper.

29.

respublica detrimenti — *detrimenti*
respublica
 nulli — *nullius*

30.

Sænius — *senius*
 Senatū decreto — *senatus decreto*
 indicavisset — *indicasset*
 præmium servo libertatem et sester-
 tia centum, libero — *præmia decre-*
vere servo libertatem et. In marg.
 adscript. *sestertiorum e*.
 et sestertiorum ducenta milia — *et*
ter ducenta ce milia. Sup. lin.
 script. *sestertiorum*. Voc. du-

centa rec. atramento script, videtur.
iisque — *hisque*

31.

aut sui — *et ut sui*. Voc. ut erasum.
sicuti — *sicut*
postulare, patres conscripti — *postulare patribus coepit*
ita se — *ita sese* •
obstreperere — *streperere*
restinguam — *extinguam*

32.

Dein — *deinde*
multa antecapere — *multa praevnire antecapere ea*. Ab initio autem script. fuit: *multo*
cognoverat — *cognovit*
ad urbem — *urbem*
ex suo numero legatos ad Marcium Regem mittit — *ex suo numero ad martium regem mittit*. Sup. lin. adscript. *legatos* alio atramento.

33.

patriæ — *patria*
maiores vestrum — *maiores*. Sup. lin. alio atram. *vestri*
miseriti — *miserti*
sæpe ipsa plebes — *sæpe tamen ipsa plebs*
maxime u. s. n. pereamus — *u. s. n. maxime pereamus*

34.

Senatum Populumque Romanum — *senatum p. r.*

35.

Q. Catulo — *salutem q. catulo*
gratam magnis in meis periculis — *grata michi in meis magnis periculis*
consuetudine — *consolatione*. Sup. lin. script. *consuetudine*
non quin æs a. m. n. ex p. s. possem — Sic codex quoque: sed rec. man. *quin* in *qui* mutavit et ante *possem* adiecit *non*
quom et alienis — *cum alienis*. Sed in voc. *cum* litura est.
habeto — *habeto*

36.

Arretino — *arretino*
Catilinam et Manlium — *et catilinam et manlium*
sine fraude liceret ab armis discedere — *liceret ab armis discedere sine fraude*
seque remque publicam — *se remque p.*
morbi uti — *morbi atque uti*

37.

plebes — *plebs*
multis de causis — *de multis causis*
alii per dedecora — *aliique per dedecora*
Id adeo — *Ideo*

38.

summam potestatem — *summam*. In margine alia manu adscript. *potestatem*

39.

innoxii — *noxii*. Est tamen haud dubie erasum voc. *in*
quod plebem in magistratu — *quod plebem in magistratum*
novandi — *novandis*
clades — Sic codex quoque; sed ab initio haud dubie script. *caedes*
initio — *in initio*
A. Fulvius — *fulvius*
bello usui foret — *usui foret bello*

40.

præterea quod — *quod*
civitatum — *civitatum*
videt — *vidit*
remedium mortem — *mortem remedium*
civitatem ære alieno — *ære alieno civitatem*
nam tum — *nam*
nominat socios — *socios nominat*
animus amplior esset — *amplior animus inesset*

41.

in incerto — *in incertum*
rem omnem — *omnem rem*

42.

Bruttio — *bruttia*
ante — *paulo ante*
Senati — *senatus*

43.

suum quisque — *suum quaque*
 Statilius et Gabinius — *statilius gabinius*
 maxuma pars — *magna pars*

44.

te virum esse — *te esse virum*

45.

illi — Sic cod. sed a pr. man. *illis*

46.

opus esset — *opus sit*
 item quendam — *itemque*
 veniunt — *conveniunt*

47.

paucis ante diebus — *ante paucis diebus*
 Sibyllinis — *sibyllinis*
 tertium esse — *tertium fore*
 habeantur — *tenerentur*

48.

plebes — *plebs*. Sup. lin.
 adductus erat — *deductus erat*
 is quom se diceret indicaturam de
 coniuratione — *is cum se de con-
 iuratione indicaturam*. Omissum
 est *diceret*

magis leniunda — *leniunda*
 Tarquini indicium falsum videri —
indicium tarquinii falsum esse
 machinatum — *nominatum*. Sup. lin.
 script. *machinatum*
 postea — *post*

49.

neque gratia, neque pretio — *neque pretio, neque gratia*
 ab adolescentulo — *ab adolescente*
 ementiundo — *mentiendo*
 circum ædem — *circa ædem*
 nobilitate — *mobilitate*
 esset — *haberetur*

50.

divorsis itineribus — *divisis muneribus*
 in audaciam orabat — *orabat in audaciam*
 Silanus — *sillanus*
 custodiis — *custodia*

præterea — *et præterea*
 quod de ea re — *qui de ea re*. Est
 tamen hic aliquid erasum.

51.

amicitia — *ab amicitia*
 atque populi — *aut populi*
 consuluerunt — *consuluerint*
 atque advorsa nobis fuit — *et ad-
 versa fuit nobis*
 quid se dignum — *quod se dignum*
 sententiam — *sententias*
 acciderent — *acciderant*
 eum oratio — *eum vestra oratio*
 vitam habent — *vitam agunt*
 plerique mortales — *mortales*. Sup.
 lin. alia manu *plerique*
 si ea paulo severior — *si paulo sa-
 vior*. Fortasse tamen ab initio
 script. *fuit ea*
 certo — *certe*
 possum equidem — *equidem possum*
 animam eripi — *vitam cripi*
 accidet — *accidit*
 ex bonis — *ex rebus bonis*
 ignaros — *ignaros cives*
 vas — Sic cod. sed sup. lin.
 senati — *senatus*
 neque consili neque audaciæ — *neque
 consilii audaciæ*
 exequebantur — *exequabantur*
 circumveniri — *circumvenire*
 huiuscemodi — *huiusmodi*
 referat — Hoc in cod. rec. man. ad-
 scriptum est.

52.

alia mens est — *est alia mens*
 ipse mecum — *mecum ipse*
 cetera maleficia — *cetera mala*
 hoc nisi — *hoc ni*
 sunt — *sint*
 expergiscimini — *expergescimini*
 non agitur de vectigalibus neque de —
*non igitur de vectigalibus agi-
 tur, non de*
 in hoc ordine — *in ordine*
 magnificentum imperium — *magnifi-
 cum*. Sup. lin. *imperium*
 fortitudo vocatur — *fortitudo*. Sup.
 lin. *vocatur*
 ne illi — *ne illis*
 falsa existumans — *falso existimans*
 aut a popularibus — *aut popularibus*

minores sunt — *minores sint*
 sin in tanto — *si in tanto*
 eam nos — *nos eam*
 nobis copia — *copia nobis*
 accersunt — *arcessunt*
 cum exercitu — Hæc vocc. sup. lin.
 alia manu scripta.
 et dubitatis — Hæc quoque sup. lin.
 alia manu adiecta.
 miseremini — *miseremini*
 convortat — *vertatur*
 neque suppliciiis — *atque suppliciiis*
 prospera omnia — *omnia prospere*
 nequiquam — *nequiquam*
 cetera vita — *vita cetera*
 famæ suæ — *famæ*
 iterum — *iterum iam*
 ego censeo — *censeo ego*
 iique — *hique*
 Volturci — *volturtii*

53.

adsedit — *assedit*
 senati decretum — *senatus decretum.*
 A man. sec. decreto
 parva manu — Hæc vocc. in cod.
 sup. lin. scripta sunt.

54.

atque munificentia — *ac munificentia*
 refugium erat — *refugium.* Sup.
 lin. script. erat
 petebat gloriam — *gloriam petebat*
 illum sequebatur — *illum assequebatur.*
 Fortasse tamen ab initio
 script. *illam*

55.

Catonis sententiam — *sententiam catonis*
 quæ supplicium postulabat — *quæ ad supplicium postulat*
 in carcerem — *in carcere*
 locus quod — *locus qui*
 descenderis — *ascenderis.* In quo tamen
 aliquid erasum videtur.
 incultu — *inculta*
 vindices — *indices*

56.

Dum ea — *cum ea*
 quam et ipse — *quam ipse*
 venerat — *venit*

in Galliam vorsus — *ad galliam versus*
 sperabat — *sperans*
 quous initio — *quorum initio.* In voc.
quorum rasura est.

57.

Lentulo et Cethego — *lentulo cethego*
 perfugeret — *perfugerent*
 expeditos — Sic cod. quoque. Sed
 ab init. scriptum videtur *expeditus*

58.

verba — *verbo*
 quousque animo — *cuique animo*
 locis esse — *locis*
 advorsa fient — *adversa fiunt*
 pro patria, pro libertate — *pro patria libertate*
 aggredimini — *aggrediamini*
 etatem — *vitam*
 arma quis — *arma quibus*
 in proelio is maximum — *in proelio maximum*
 cavete — *cavete ne*

59.

omnium — *omnibus*
 in exercitu habuisse — *habuisse in exercitu*
 tumulti causa — *tumultus causa*
 circumiens — *circuiens*
 certare — *cer re,* eraso quod in medio fuerat.
 militum animos — *animos militum.*

60.

omnibus rebus — *rebus omnibus*
 infestis — *insertis*
 res geritur — *agitur res*
 accersere — *arcessere*
 vi tendere — *vi contendere*
 alios alibi — *alios aliis*
 videt Catilina — *videt*
 pristinae suæ — *suæ priscae*

61.

vis animi — *vis.* Sup. lin. script. *animi*
 vivos pugnando locum — *pugnando locum vivos*
 hostium cadavera — *cadavera hostium*
 reperiebant — *repperiebant*

Jugurtha.

Cap. I.

humanum — *hominum*
 artes bonas — *artes*
 quisque — *quique*
 culpam actores — *actores culpam*
 multumque — *multaque*

2.

hominum — *humanum*
 corpore et anima — *anima et corpore*
 aeternus, rector — *et aeternus est.*

Rector

incultus atque socordia — *inculti at-*
que socordes. In ultima syllaba
 est rasura.

torpescere — *telescere*

3.

ius — Sic codex quoque, si quid
 video.

tuti — *utique tuti*

4.

memet studium meum — *meum stu-*
dium. Sup. lin. script. *memet*
 procula re publica — *a r. p. procul*
 adeptus sim — *adeptus sum*
 civitatis nostræ — *nostræ civitatis*
 præclaros viros — *præclaros.* Sup.

lin. script. *viros*

adaequaverit — *adaequavit*

proinde quasi — *perinde.* Sup. lin.
quasi

sustinent — *tenent*

5.

dein — *deinde*

obviam itum est — *obvium est*

quæ contentio — *quæ conditio*

uti — *ut*

expedio — *expediam.* Ab initio script.
 videtur *expedio*

Carthaginiensium — *carthagenen-*
sium. Sic semper.

in amicitiam — *in amicitia*

Suface — *siface*

reliquerat — *dereliquerat*

6.

luxu — Sic cod. sed sec. man. *luxu*
 gloria — Hoc voc. in cod. sup. lin.
 alia manu script.

animi cupidinem — *animi cupidi-*
tatem

anxius erat — *angustus erat*

7.

periculis — *periculis*

magis magisque cum — *magis ma-*
gisque

neque consilium — *consilium*

quis rebus — *quibus rebus*

8.

adduxit — *abduxit.* Fortasse tamen

a pr. man. *adduxit*

et gloriam — *gloriam*

suamet ipsum — *suam et ipsum*

9.

litteris — *litterulis*

certo — *certe*

populoque Romano — *et P. R.*

pariter cum filiis — *cum filiis pa-*
riter

adesse intellexeret — *intelligeret*
adesse

huiusmodi verba cum Jugurtha
 habuisse — *huiusmodi habuisse*
orationem

10.

Jugurtha te — *te iugurtha*

tua — *tua facta*

renovatum est — *renovatum*

obtestorque — *obtestorque te*

uti hos — *ut hos*

pariuntur — *parantur.* Sed in hoc
 voc. aliquid erasum.

amicior — *amicitior*

boni eritis — *boni fueritis*

qui ætate — *quia ætate*

observate — *et observate*

enitimini — Sic cod. quoque. Sed a
 pr. man. fort. *enitemini*

11.

iam ante — *iam antea*

transductus — *traductus*

iacit — *ait*

his tribus — *tribus*

adoptione — *adoptione*

12.
Itaque tempus ad utramque rem —
Ita ad utramque rem tempus
conficit — *perficit*

13.
divulgatur — *divulgabatur*
metus — *timor*
sequuntur — *secuntur*
tum Jugurtha — *tunc iugurtha*
omnis Numidiæ — *omni numidia*
præcipit — *præcepit*
primum uti — *uti primum*
possint — *possent*
ubi legati — *legati ubi*

14.
locum ducerem — *loco ducere*
me habiturum — *habiturum*
homo omnium — *homo hominum*
regno — *regno vestro*
secundum ea — *sed ea*. In marg.
adscript. *alia litteratura scdm*
priscianum: scdm ea uti debetis
uterer

per se ipsa — *per se ipsam*
a vobis recepti sunt — *sunt recepti*
a vobis
amicitiam instituit — *instituit ami-*
citiam

progeniem — *progenies*. Haud dubie
tamen ab initio script. *progeniem*
pati me — *me pati*

Si ad impetrandum — *Sed si ad im-*
petrandum

Romani populi — *populi R.*
iis finibus — *his finibus*
versabitur — *versabimur*
incolumes — *incolomes*
pacem agitabamus — *agitabamus*
pacem

eferens — *efferens*
isdem dolis nonquit — *hisdem dolis*
nequivit

meo regno — *regno meo*
conscripti uti — *conscripti ut*
nos uti — *nos ut*

infelix — *infelix ego*
alia clades — *alia clade*. Videtur
autem ab initio script. fuisse
clades

obiecti sunt — *sunt obiecti*
an reges — *aut reges*
monumenta plurima — *plurima*
coleremus — *colerem*

societates — *societatem*
foedera nova — *nova fœdera*
obedientia — *obœdientia*
quo facilius sociorum iniurias —
quo sociorum iniurias facilius
næ ille — ut ille
fratris mei — *fratrisque mei*
iam iam frater — *iam frater*
omnis has — *has omnes*
neu vivere — *ne vivere*

15.
neu verba — *ne verba*. Fortasse ta-
men ab initio script. *neu vel neve*
senatus magna pars — *magna pars*
senatus
extollere laudibus — *laudibus extol-*
lere
severe — *vere*. Sed ab initio script.
severe
Aemilius — *emilius*

16.
optinuerat — *tenuerat*
Graccho — *gracco*
famæ — *fama*
adgressus — *aggressus*
Mauretianam — *mauritaniam*

17.
arbore — *arbori*
interiere — *interire*

18.
Gætuli — *getuli*
Libyes — *libies*
aut imperio — *neque imperio*
quas nox — *qua nox*
connubia — *conubia*
alia deinde alia — *alia deinde*. Sed
erasum est alterum: alia
Nomadas — *numidas*
mapalia illi — *illi mappalia*
mature — *maturæ*
possedere — *possidere*
Dein — *deinde*

19.
Phænices — *phenices*
aliis n. r. avidis — *alii n. r. avidi*.
Sed *erasa utroque loco lit. s*
Hipponem, Hadrumetum — *ypponem*
adrumetum
cæque — *hæque*
Catabathmon — *cathabathmon*

habuerant — *habuerat*. Sed *erasa*
lit. n.

Numidæ — *numidiæ*
antea cognitus — *cognitus*

20.

ratus — *esse ratus*
pecore — Sic cod. sed recent. man.
script *dedecore*.

aliâ præda — *aliâ prædam*. Sed
ab initio haud dubie *aliâ præda*.
loca hostiliter — *hostiliter loca*
Adherbalem dolore permotum — *do-*
lore permotum atherbalem

21.

exercitus consedit — *consedit exer-*
citus
bellum foret — *foret bellum*
ab Adherbale Romam — *romam ab*
atherbale
de controversiis — *disceptare* — †
ita seque illisque — *itaque seque illis*

22.

eo magis — *eo magisque*
parant — *parent*
carius a. S. esse — *carius esse a. s.*
summo viro — Sic cod. quoque, sed
sup. lin. recent. man.
quo plura — *quod plura*
prohibuerit — *prohibuerint*
ita utrique — *itaque utrique*

23.

atque fossa — *aut fossa*
arrigere — *erigere*
suas fortunas — *fortunas suas*
Cirtam — *cirta*
hæc fuit — *fuit hæc*

24.

extinguendi me — *me extinguendi*
quintum iam — *iam quintum*
nisi tamen — *ni tamen*
H. fratrem meum — *fratrem me-*
um h.
vestrum regnum — *regnum vestrum*
obsidet — *tenet atque obsidet*
relicum — *est reliquum*
fidem verbis — *verbis fidem*
cruciatus corporis — *cruciatus*
deprecor — *deprecor ut evadam*

25.

isdem illis — *hisdem illis*
enisum — *enisum est*
devictum — *devictum est*
usi — Hoc voc. sup. lin. al. man.
script.
in Senatu princeps — *senatus prin-*
ceps
Romæ — Hoc. voc. sup. lin. al. man.
script.
divorsus — *diversis*. In ult. syllaba
aliquid rec. man. emendatum.
in avido — *avido*
Senati verbis — *senatus verbis*

26.

Italici — *itali*
tradat — *traderet*
curæ fore — *curæ esse*
facit — *fecit*
armatus obvius fuerat — *armatis ob-*
vius fuit
interficit — *interfecit*

27.

idem illi — *illi idem*
decretæ — *decretæ sunt*

28.

venum ire — *venalia*. Sed ab initio
script. videtur *venire*
ut illis — *uti illis*
præcipit — *præcepit*
omnes mortalis — *omnes ut mortales*
Romam adventabant — *romæ adven-*
tabant
proximis — *proximis*, sed sup. lin.
al. manu.
Senati decreto — *senatus decreto*
ita infectis rebus illi domum disce-
dunt — *illi infectis rebus ita do-*
num reversi sunt
legat — Sic cod. quoque, sed a rec.
man. *legit*
transvectæ — *transvectæ sunt*
urbes aliquot — *aliquot urbes*

29.

primum — *primo*
redimebat — Sic cod., sed infra lin.
al. manu.
sese aliquid — *se aliquid*
accepit — *acceperat*
spem adductus — *adductus spem*

præsenti consilio locutus — *præsenti locutus consilio*
 transigit — *transegit*
 quasi per saturam — *quasi per s.*
 Ceteræ litteræ erasæ sunt.

30.

Romæ per omnis locos — *per omnes locos*
 monere — *monere populum R.*
 superba et crudelia — *superba crudelia*
 multis orationem eius — *multis eius orationibus*

31.

annis quindecim — *annis X*
 obnoxii — *obnoxii*
 hæc talia sunt — *talia hæc sint*
 obviam ire — *ire obviam*
 ego vos — *vos ego*
 maiores vestri — *maiores nostri*
 post C. Gracchi — *post gracchi*
 vestri ordinis multi mortales — *multi vestri ordinis*
 libido — *libido*. Sed ab init. *libido*
 nequitur — *nequit*
 omnia hostibus — *hostibus omnia*
 magnifici — *magnifice*
 iniusta imperia — *imperia iniusta*
 ii qui — *hi qui*
 honesta atque inhonesta omnia — *honesta omnia atque inhonesta*
 vestram transtulere — *transtulere vestram*
 tam vos libertatis — *vos tantam libertatis*
 optimos — *optimos*. Sed ab. init. *script. optimos*
 maiores vestri — *maiores nostri*
 nonne summa — *non summa*
 dediticius est — *dediticius esset*. Sup. *lin. est*
 iussis vestris — *iussis nostris*
 pax aut deditio sit — *pax fuit aut deditio*
 damna atque dedecora — *dampna dedecora*
 et illa quam hæc — *Et si illa quam hæc*
 retinere — Sic cod. sed rasura et recentior manus apparent.
 recusare audebat — *audebat recusare*

viro flagitiosissimam — *viro flagitiosissimo*
 impune iniuriam — *iniuriam impune*
 quantum — *qui tantum*. Sed ab init. *quantum*
 serviendum — *serviundo*. Rec. man. *serviendum*
 sociis vestris — *sociis nostris*
 hostibus, hostibus — *hostibus*
 creptæ pecuniæ — *pecuniæ creptæ*
 gravia sunt, tamen consuetudine iam — *graviam sint, consuetudine tamen*
 imperium vestrum — *imperium nostrum*
 immemorem — Sic cod. sed a pr. m. *memorem*

32.

sæpe dicundo — *sæpe indicendo*
 pecuniæ captæ — *pecuniæ acceptæ*
 accerserant — *arcessebat*
 vendere — *venderent*
 agebant — *agebant*. Sed ab init. *agerent*
 in animos — Sic eod quoque, sed *in erasum*.
 Cassius — *cassius practor*
 quoniam se — *quo se*

33.

animi erat — *erat animi*
 diximus — *memoravimus*
 Bæbium — *bebium*
 iniurias omnis — *omnes iniurias*
 habere — Hoc voc in cod. alia manu et alio atram. *script.*
 verum aperiat — *vera aperiret*
 magnam — *et magnam*

34.

—

35.

argueat — *urgebat*
 fido sibi — *sibi fido*
 insidiatores — *ut insidiatores*
 regis mandata — *mandata regis*
 deinde ubi — *Ac deinde ubi*
 paulo — *pauloque*
 fit reus m. ex æ. b. que — *fit m. ex æ. b. que reus*

animum advortit — *animadverterat*
 priore — *priori*
 in Numidiam — *in numidia*
 eodem — Sic cod. sup. lin. sed
 eadem manu.
 Roma — Sic cod. sed ab init. for-
 tasse *romam*
 eo tacitus — *tacitus eo*

36.

adventabat — *adventabant*

37.

pro prætore — *prætorem*
 pecuniæ capiundæ — *capiundæ pec-
 unie*
 magnisque — *magnis*. Rec. man.
 adi. *que*
 quod quanquam — *quanquam*
 ob thesauros oppidi potiundi — *ob
 thesauros potiundos*
 properare — *præparare*

38.

subdolos — *subdole*
 eius augere amentiam — *augere de-
 mentiam*
 supplicantis — *supplices*
 spe pactionis perpulit — *perpulit spe
 pactionis*
 delicta occultiora — *occultiora de-
 licta*
 diu — *die*
 partim uti — *partium uti*. Ab initio
 tamen *partim* script. videtur.
 percussi tumultu — *tumultu percussi*
 trepidare — *et trepidare*
 vis magna — *magna vis*
 nocte atque nubibus — *nubibus atque
 nocte*. Hoc voc. alia manu sup.
 lin. script.
 transiere — *transire*
 Numidæ cuncti — *numidæ*. Al. man.
 sup lin. *cuncti*
 deinde — *dein*
 fame et ferro — *fame ferroque*
 memorem Sic cod. quoque, sed in
 extr. syllab. rasura est. For-
 tasse ab init. *memoria*
 incolumis — *incolomes*
 mortis metu — *metu mortis*

39.

ab sociis — *a sociis*

auxilia accersere — *arcessere auxi-
 lia*
 omnibus modis — *modis omnibus*
 uti convenerat — *ut convenerat*
 Numidia — *in numidia*
 agitandum — *agendum*

40

Interim — *interea*
 Mamilius — *mamillus*
 promulgat — *promulget*
 Senati decreta — *decreta*
 neglegisset — *neglexisset*
 pericula — *periculum*
 quam intenta — *quantum intenta*
 iusserit, decreverit, voluerit — *ius-
 serit*. Sed vocc. sequentia erasa
 sunt.
 supra — *supra fuisse*
 etiam tum — *tum etiam*
 quæsitores — *questores*
 quæstio — Sic cod. Rec. man addi-
 dit *ne*
 ceperat — *cæperat*

41.

Senatus factionum — *senatorum fac-
 tionum*. Sed in ult. syll. prio-
 ris voc. rasura est. Fortasse ab
 init. *senatores* script.
 in b. a. civitatem — *civitatem in
 b. a.*
 asperius acerbiusque fuit — *acerbius
 asperiusque fuere*
 omnia in duas partis — *in duas par-
 tes omnia*
 semet ipsa — *semet ipsam*
 quasi permixtio terræ oriri coepit —
*quasi permixtione terræ oriri coc-
 pit*. Sed locus manu rec. tractatus
 est. Sup. lin. script. *oriri*. For-
 tasse ab init. script. *per mixtionem*

42.

vindicare — *vindicare*
 in libertatem — Hæc vocc. in margine
 adscripta.
 ac nomen — *et nomen*
 spes societatis — *societatis spes*
 coloniis — *colonis*. Alterum *i* sup.
 lin. alio atram. adiectum.
 alterum, alterum — *alterum*
 necaverat — *necaverant*

moderatus animus - *animus moderatus*

alteros vincere - *alteros*. Sup. lin.

adscript. *vincere*

omnis - *omnibus*

singulatim - *singillatim*

parem - Sic cod. Ab init. *parum* script. videtur.

43.

Auli - *albini*. Quod voc. tamen ab initio omissum fuisse videtur.

provincias - Hoc voc. sup. lin. scriptum.

ubi primum - *primum ubi*

scribere - *scribere eligere*

compositisque - Hoc voc. in marg. additum.

invictum animum - *animum invictum*

41.

a Sp. Albino Proconsule - Sic cod. sed ab init. *spurii albini proconsulis*

et modestia - *sine modestia*

spei bonæ - *bonæ spei*

temporis æstivorum - *æstivorum temporis*

nisi quom odos - *ni cum odor*

neque muniebantur ea - †

more - Hoc voc. sup. lin. script.

lubebat - *libuit*

permixti cum militibus diu - *cum militibus permixti die*

alia amplius - *amplius alia*

45.

Namque edicto primum - *nam edicto primo*

hostes adesset - *hostis adesset*

circumire - *circuire*

ne quispiam - *ne quisquam*

46.

nunciari - *nuntiare*

pecora cultoresque - *cultores pccoraque*

obvii - *obviam*

imperarentur - *imperarentur*. Post hoc voc. rasura est 7 vel 8 litterarum.

temptari - *temptare*

equitatus hostium - *equitatus*

an præsens - *vel præsens*

in incerto - *incertum*. A man rec. in incerto

17.

oportunitate - *oportunitates*

promissa legatorum - *legatorum promissa*

48.

Muthul - Sic cod. sed ab init. *muthula*

ferme milia passuum viginti - *feremilia xx*. Post hæc verba rasura voc. *passuum*

ab natura - *ac natura*

murtetis - *mirtetis*

humi arido atque arenoso - *humo arida atque arenosa*

49.

quæ ageret - *quid ageret*

suos - Hoc voc. al. *atram*. sup. lin. scriptum.

suis - Sic cod. sed syll. *is* alio *atram*. script.

aliis - *alii*. Sed rec. man. *erasum s.*

pro quousque - *cuiusque*

monte degrediens - *montem digrediens*

obscurati - Sic cod. sed in syll. *ti* rasuræ et recentioris manus vestigia apparent.

militēs hortatus - *hortatus milites*

50.

degredi - *digredi*

tempore - *temperie*

primos - Sic cod. quoque, sed manu recent.

prætergressam - Sic cod. sed a pr. man. *prætergressos*

duum milium peditum montem occupat - *duum milium montem occupat peditum*

ac post - *et post*

deinde repente signo dato - *dein signo dato*

a sinistra et dextera - *a dextra ac sinistra*

atque instare - *ac instare*

obvii hostibus fuerant - *hostibus*

obvii fuerant. Ab init. script. *fuere*
 ab Jugurtha equites — *equites ab iugurtha*
 ubicumque Romanorum turma insequi coeperat — Sic cod. a man. rec. Ab init. *ubicumque romanos insequi coeperant*
 sese — *se*
 campi — Sic ab init. cod. sed rec. man. emend. *campus*
 ea vero — *ea.* Sed crasum est voc. *vero*

51.

hostes atque cives — *hostes cives*
 agi, fors omnia — † In marg. legitur: *agi, fors*
 adversum pedites — *adversum pedites.* Sed inter hæc vocc. aliquid erasum est.
 orare, hortari — *orare et hortari*
 munimentum ullum — *ullum munimentum*
 cedentes — Sic cod. sed ab initio script. aut *recedentes* aut simile quidpiam.
 ne Jugurtha quidem — *ne iugurtha quidem*
 inicum — *inimicum*
 circumire — *circuire*
 dubiis — Sic cod. quoque, sed ab init. *dubius*

52.

certabant — *pugnabant*
 die vesper erat — *vesper erat diei*
 præceptum fuerat — *præceptum erat*
 supra diximus — *prædiximus*
 eum Rutilius — *rutilius eum*
 simulque — *simul q.* Ab initio haud dubie script. *simul quia*

53.

animadvortunt — *advertunt*
 humus aridam — *aridam humum*
 castris sicuti — *castris sicut*
 abiectis armis — *abiectis ramis.* Rec. man. *armis*
 morabatur — Sic cod. sed ab initio *morabantur*
 instructi — *instruclique*
 alteros — Sic cod. sed a pr. m. *alterum*

et tumultum — *tumultumque.* Supr. lin. script.
 ni utrimque — *ni utrorumque*
 repente — Hoc voc. sup. lin. script. *detractant*

54.

isdem — *hisdem*
 satis iam — *satis*
 Jugurtha ubi — Sic cod. sed inter hæc vocc. plura erasa sunt.
 natura munita receperat — *munita receperat natura*
 Numidarum — Sic cod. sed quid ab init. script. fuerit, non liquet.
 inicum — *inimicum*
 Numidiæ loca — *loca numidiæ*
 interfici iubet — Sic cod. sed ab init. *interficat, iubet*
 præbita — *præbita sunt*
 impositum — *impositum est*
 cui spes — *cuius spes*
 sita erat — In cod. *sita* sup. lin. sed eadem, ut videtur, manu script.
 qui sua — Sic cod. sed rec. man. *quia copia* — *inopia*
 capit — Hoc voc. in cod. rec. man. additum.
 isdem — *hisdem*

55.

victor tamen virtute fuisset — *tamen victor fuisset virtute*
 ex Auli — *ex albini*
 clarior — *clarior erat*
 magis anxius — *animosior.* Ante hoc voc. erasum videtur *magis*
 effuso — *fuso*
 igni — *igne*
 vi — Hoc voc. in cod. erasum.
 fuga atque formido — *formido atque fuga*

56.

quia fallere — *quod fallere*
 illis — Sic cod. sed a pr. man. *illos*. script. videtur.
 amissis — *admissis*

57.

in campo situm — *situm in campo*
 oritur — *exoritur*
 alii succedere — *alii evadere vel*

succedere vel murum ascendere.
Sed hæc omnia deleta sunt præter
voce. *alii succedere*
picem sulphure et tæda mixtam ar-
dentia — *picem sulphure et tæda*
mixtam ardentia
parique et sqq — Hæc in cod. sup.
lin. sed ead. man. scripta.

58.

repentino metu — *timore repentino*
sin Numidæ — *si numidæ*
victore — Sic cod. sed ab init. *vic-*
torie script. videtur.
neve — *neque*

59.

superiore — *superiori*
repente nostros — *nostros repente*
perturbantur — *turbabantur*
advorsis equis — *adversi sequi*

60.

eos uti quæque Jugurthæ res e-
rant — *eosque uticunque res iu-*
gurthæ erant. Sed in voce. *uti-*
cunque rasura.
aut niti — *niti*
ea huc — Sic cod. sed voce. *ca* rec.
man. adiect.
magna vi — *vi magna*
vulneribus confecti — *confecti vul-*
neribus
denique — *dcinde*

61.

nisi ex — *ni ex*
ad se — *ab se.* Sed a pr. man., ut
videtur, *ad se*
proxima — *proxima est*
de nece — *nece*
ac primo — *ac primum*
metuenti ne — *metuenti*

62.

liberisque — *ac liberis*
provideat — *ita provideat*
iam et — *et iam*
in illius fidem tradere — *in illius*
fide traderet
accersi — Sic cod. sed man. rec.
adi. *ri*
et aliorum — *atque aliorum*

consumptis — *consultis.* Sup. lin.
consumptis
reputaret — *repugnaret.* Sup. lin.
reputaret

63.

dis — *diis*
haruspex — *auruspex.* Sed eras.
est prius *u*
ageret — *agere*
sæpissime — *sæpe*
cuncta — *omnia*
ergo ubi — *ergo*
faciem eius — *faciem*
eo modo — Hæc voce. sup. lin.
script.
consulatum — *consulatus.* Sed ab
init. *consulatum* script. videtur.
neque tam egregiis factis — *neque*
egregius factus
is — *his.* Sed hoc voc. rec. man.
additum videtur.

64.

ubi Marius haruspiciis — *ubi au-*
ruspicis. Sed et hic erasum *u,*
hortabatur — *hortaretur*
id petere — *id sibi petere*
cum pro — *pro*
ullo — *aliquo*
antea — *ante*
exercitus si sibi — Hæc voce. alio
atram. scripta sunt.

65.

præsidium quod — *quod præsidium*
in eos — †
satellites — *satelliti*
imperator — *impatorem.* Sup.
lin. adi. *in*
virum — *virum esse*
foret — *esset*
sine mora habiturum — *habiturum*
sine mora
id bellum — *bellum*
plebes — *plebs*

66.

pacis — Hoc. voce. in marg. adiec-
tum.
inermos — *inermes*
plebes — *plebs*

67.

intactus profugit — *profugit in-*
tactus

aut casu—*an casu*

68.

e conspectu—*ex conspectu*
ultum ire iniurias—*iniurias ultum*
ire

postera—*postero*
quamdam—*quamdam*
late—*latere*

69.

animum advertere—*animadvertere*,
sed a pr. man. *animum adverte*
tere

vastari—*vastare*

rursum—†

signo—*repete signo*

sese parum—*parum sese*

expurgat—*excusat*. Sup. lin. *ex-*
purgat

condemnatus—*condempnatus*

Nam is civis ex Latio erat—*nam*
civis ex collatio (ut videtur) *erat*.

Sed is sup. lin. adi. et col eras.
est.

70.

qui plerumque—*plerumque*

gloria—*gloria magna*

inventæ—*Sic cod. quoque, sed in*
litt. æ rasura est.

consilio—*consiliis*

posceret—*exposceret*

inultis—*Sic cod. sed a pr. man.*
inultus

cupidus—*Sic cod. sed a pr. man.*

cupidinibus

mollitiam—*mollitiem*

monere—†

virtute Metelli—*metelli virtute*

71.

uti acta erat cognovit—*uti erat ex*
perfugis cognovit

facere perfidia c. s.—*perfidia c. s.*
facere

72.

alio atque—†

73.

addiderat—*addidit*

moderata—*moderabant*

accersere—*arcessere*

relictis operibus—*operibus relictis*

frequentarent—*frequentabant*
perculsa nobilitate—*nobilitate per-*
culsa

Mancino—*mantino*

ante Metello—*paulo decio*

frustra fuit—*frustra erat*

74.

posset et—*posset*

varius—*vanus*

hominum—*omnium*

ac post paulo—*aut paulo post*

virtuti an fidei popularium—*virtute*
popularium an fide

quocumque—*Ita quocumque*

sese—*se*

certatum—*certatum est*

congressu—*concurso*

aliquanto—*et aliquanto*

ferme—*fere*

Numidis—*numidas*. sed a prima
man. *numidis*

tuta—*Sic cod. sed rec. man. add.*
ta sup. lin.

75.

oppidi—*oppido*

levari—*Sic cod. sed a pr. man.*
levare

frumento—*Sic cod. sed a pr. m.*
frumenta

eo—*eoque*

fuertint—*fuertit*

oppido aquam—*aquam oppido*

quo—*quod*

missa—*Hoc. voc. sup. lin.*

superque foret—*superforet*

76.

uno—*una*

negoti gratia—*gratia negotii*

li postquam—*hi postquam*

metuerant—*metuerent*

pependere—*pendere*. Sed ante hoc
voc. aliquid erasum.

77.

venerant—*veniunt*. Sup. lin. *ce-*
nerant

illorum socios—*et illorum socios*.

Sed a pr. manu haud dubie *illos*

impetrata—*impetrata sunt*

nave—*navi*

quæ—*quod*

emissæ — *emissæ sunt*

78.

situm — *est situm*
 alia, alia — *alia*
 connubio — *conubio*

79.

Carthaginiensium — *carthaginensium*. Sic semper.
 nos locus — *locus nos*
 eos — Hoc voc. sup. lin.
 nomen Philænis erat — *philænis erat nomen*
 illis locis — *locis illis*
 secus atque — *secus*. Sup. lin
atque
 se vident — *se esse vident*
 coortus — *cohortus*
 digressos — *egressos*
 quos fines — Sic cod. sed rec. man.
quo, deleto s.

80.

ad studium sui — *sui ad studium*
 adversus — *adversum*
 incepto bello — *incepto belli*
 quia — *quod*
 habent — *habeant*
 nulla p. s. obtinet — *nullam p. s.*
optinet

81.

regem Persen — *persen regem*
 uti — Sic cod. sed ab initio *ubi*
 Metellus — *Q. metellus*
 pretium — *opere pretium*

82.

facit — *fecit*
 Roma — *romæ*
 provinciam Numidiam Mario datam — *mario provinciam numidiam datam esse*
 atque — *aut*
 bonum ingenium — *ingenium*
 cognitum est — *cognitum*

83.

stultitiæ — † Sup. lin. legitur *stulticia*
 periculo suo — *suo periculo*
 ad Bocchum mittit — *mittit ad bochum*
 ægerrime — *accerrime*

licere — *licet*

satis placide — *placide satis*
 fieret — Sic cod. sed a pr. man.
foret script. videtur.
 alia — *partim*
 eo modo — *eodem modo*

84.

consul factus — *factus consul*
 provinciam Numidiam — *numidiam provinciam*
 accersere — *accersiri*
 militiæ — Sic cod. sed a man. sec.
militiæ
 quamquam — *quicquam*
 abnuere audebat — *negare non audebat*
 invaserat — *invadit*
 concionem — *contionem*

85.

isdem — *hisdem*
 supplicis — *supplicis*
 pluris — *pluris est.*
 illam — †
 vestro beneficio — *beneficio vestro*
 nolis offendere — *nobis offensos scio*
 opinione — *opinatione*
 facta — Hoc voc. man. rec. addit.
 in memet sitæ — *sitæ in memet*
 virtute — *ex virtute*
 tutari — *tueri*
 ante vestra beneficia — *antea vestra beneficia*. Sed a pr. man. *vestro beneficio*
 sumat — *sumet*
 officii sui — *sui officii*
 atque ego — *at ego*
 præposteri homines — *homines præposteri*
 contemnunt — *contempnunt*
 generosissimum — *generosum esse*
 faciunt — *faciunt*
 contemnunt — *contempnant*
 næ illi — *ne illi*. Sup. lin. *pro: nonne*. Inde Tegerns. *nenomine*
 quanto — *quantum*
 quasi lumen — *lumen*
 meamet — *mea me*. Rec. man. *adposuit t*
 iniqui sint — *sint iniqui*
 lacerent — *lacerarent*
 modestiam — *molestiam*
 animi mei — *animi*

prædicet—*prædicent*
 falsam—*falsa*
 accusantur—*accusant*
 etiam atque—*atque*
 aut consulatus — †
 hastas—*hastam*
 satis ostendit—*ostendit*
 discere quippe quæ — *dicere quæ.*
 Erasum est voc. *quippe.*

hostem—*hostes*
 nisi turpem—*ni turpem*
 his ego — *his ergo*
 id est — *hoc est*
 omnia quæ — *omnia, Man. rec. ap-*
 posuit *quæ*
 pretii cocum quam villicum — *pretii*
coquum quam vilicum
 ex aliis—*aliis*
 divitiarum esse—*divitiarum*
 est ita — *ita est*
 se flagitiis — *flagitiis se*
 habete—*habetote*
 tutata — *tuta*
 atque superbiam—*Sic cod. sed at-*
que rec. man. additum.
 ibi est—*est*
 ætas est—*est ætas*
 meque vosque—*me vosque*
 decebat—*decebat*
 factus est—*factus*
 uti boni — *ut boni*

86.

aliisque — *aliis*
 onerat — *Sic cod. sed a pr. man.*
onerant
 auctus — *Sic cod. sed a pr. man.*
actus
 oportunissimus — *oportunissimus*
erat
 curæ—*cara*
 omnia cum pretio — *cum pretio*
omnia
 aliquanto maiore — *maiore ali-*
quanto
 paucis diebus—*diebus paucis*

87.

levia alia—*alia levia*
 cognoverunt—*cognovere*
 effusos — *fessos*

88.

contra spem suam—*Hæc vocc. sup.*
 lin. sed ead. man. scripta.

utrisque—*utrimque*
 consilia — *consilium*
 prædas—*prædam*
 in itinere — *itinere*
 ab oppido Cirta—*a cirta*
 gloriosa modo neque b. p. cognovit
 — *gloriosa facta sunt neque b.*
p. copiam cognovit
 oportunissimæ — *oportunissime*
 atque bellum — *aut bellum*

89.

statuerat—*constituerat*
 Libys—*lybis*
 quorum — *quorum*
 ipsa — †
 cum propter—*tum propter*
 oppidum Thalam—*oppidum thala*
 ibique—*ubique*
 atque sitim—*et sitim*

90.

diis — *dis*
 temptabatur—*agitabatur*
 providenter—*evidenter*
 Tanam — *tanain*

91.

idem proxima — *idemque proxima*
nocte
 portas—*portis*
 ante neque—*neque*

92.

patravit — †
 deserta — †
 Mulucha—*mulucha*
 omnia — *omni*
 præcisum—*præcisæ*
 ex plano — *ea paulo*

93.

usus fuerat—*usus est*
 adversum — *adversum, sed lit. d.*
erasa.
 animus advortit — *animadverterat*
 perscribit — *pervenit; sed alia man.*
 Quid ab initio script. fuerit, non
 liquet.
 eadem—*eadem*
 escenderat — *ascenderat*
 adit, acta edocet — *adiit, acta do-*
cet
 escenderat — *descenderat*

numero quinque—*quinque numero*
et ei—*et*

91.

qui centuriis præerant — Pr. man., ut
videtur, *qui et centuriæ præce-*
rant, a manu sec. ascensuri
erant

atque pedibus—*aut pedibus*
streperent—*perstreperent*
escenderent—*ascenderent*
præ se—*per se*

descendensque—*et descendens*

digrediens—*egrediens*

intentos proelio Numidas — A pr.
man. fortasse *intentus invidias.*

Postea locus emendatus et adi.
proelio

vineas egressus — *vineas est re-*
gressus. Eras. autem lit. r.

Romanis omnibus — *omnibus ro-*
manis

proelio intentis—*in proelio intentis*

95.

quos uti—*qui uti*
cogeret—*colligeret*

nobilis fuit — Hæc voce, in marg
sed. ead. man script.

et Latinis—*atque latinis*

fortuna fuit — Sic cod. sed *fuit*
sup. lin.

pudeat an pigeat magis—*pudct ma-*
gis an piget

96.

properantius — Hoc voc. supr. lin.
repetere—Sic cod. sed a pr. man.

rapere

quis rebus—*quibus rebus*

97.

cuis — Hoc voc. sup. lin.

ipsique — *ipsi*

partem tertiam—*tertiam partem*

parte die—*dici parte*

et victis—*victis sibi*

quia—*quod*

concurrunt—*incurrunt*

ac tamen—*at tamen*

escendere—*ascendere*

quia—*quod*

orbis facere — *orbes fecere*

98.

munimenta quærebat — *munimento*
gerebat

paulatim disp. mil. — *disp. mil. pau-*
latim

hostibus conturbatis — *conturbatis*
hostibus

quia non fugere — *quod non fugere*
aut

99

et paulo — *ac paulo*

vigiles item cohortium turmarum —
vectigales item cohortium turmas

atque portis erumpere — *aut portis*
erumpere iubet

et horribili — *atque horribili*

strepitu clamore — *strepitu atque*
clamore

formido — *formidine*

impedita fuga — *fuga impedita*

100.

quæ propter — *propter*

dextimos — *extremos*

omnis adesse, laudare — *omnes esse,*
omnes laudare

facere — *faceret*

super vallum in mun. — *in mun. su-*
per vallum

labos — *labor*

pars quod — *quod*

res publica — *rei p.*

101.

ab oppido — *oppido*

redeuntes — *abeuntes*

primum hostes — *primum.* Sup. lin.
script. *hostes*

emissis — *missis*

adfuerant — *fuerant.* Ad rec. man.
adpositum.

agebat — *erat*

ibi Jugurtha — *iugurtha ibi*

ab latere Mauris — *mauris ab latere*

acceperat — *ceperat*

in campis — *campis.* Rec. man. supr.
lin. scr. *in*

fugere — *effugere*

infecta — *confecta*

102.

dubie iam — *dubie*

duos — *duo.* s rec. man. adi

de suo et de populi — *et de suo et*
populi

uti — $\frac{1}{4}$

lætitia est — *lætitia*
 atque illum — *et illum*
 inopi — †
 tutius — *tutiusque*
 abunde habemus — *habemus abunde*
 a principio tibi — *tibi a principio*
 placuisse et — *placuit*
 nostram te — *nostram*
 quando — *quoniam*
 multa atque — *multa*
 officiis — †
 hoc — *hæc*
 numquam p. R. — *p. R. nunquam*
 ad ea — *ad hoc*
 ob regnum — *regnum*
 suam factam — *factam suam*

103.

loca sola — *sola loca*
 perfugas omnis — *omnes perfugas*
 seu — *feliciter seu*
 dein — *deinde*
 permittit — *promittit*
 dein — *deinde*
 eos ille — *eosque*
 Sullam — †
 rati — *rati sunt*
 simul — *simulque*
 copias, fidem, magnitudinem — *co-*
piasque et magnitudinem
 pollicito — *pollicitus*

104.

infecto negotio, quo intenderant —
confecto quo intenderant negotio
 Cirtam redit, de — *cirtha redit et de*
 illosque et Sullam — *illos et syllam*
ab tucca
 prætorem — *prætorem romanum*
 eundi Romam sit — *romam eundi*
fit et
 ca Sullæ — *et hæc syllæ*
 humanarum rerum — *rerum huma-*
narum
 omnibus — *omnibus rebus*
 Rufe — *rufone*
 stipendium in Africam adportave-
 rat — *in affricam stipendium*
portaverat
 legatis eius postquam — *legati eius*

105.

quis — *quibus*
 ad se mitteret — *admitteret*

communibus — *omnibus*
 secus atque — *seu*
 advorsum — *adversus*
 et numerum ampliorem vero — *am-*
plioem
 intendere — *incendere*

106.

rogat atque — *rogatque*
 virtuti suorum — *suorum virtuti*
 ab eodem — *ab eo*
 cænatos esse — *cænatos esse iubet*
 ignes — *ignesque*

107.

æstimabat — *existimabat*
 ante — *antea*
 pugnatum — *pugnatum esse*
 decere — *deceret*
 ne ea — *ne*
 factu — *factum*
 probata — *probata est*
 incolumes — *incolomes*

108.

consilia — *consilia ierat*
 populus Romanus — †
 consulta — *consulto*
 neu J. I. pertimesceret — †
 quin res — *quo res*
 Romanos et Numidiam — *Romanos*
neu iugurthæ legatum pertime-
secret scilicet nuncium numida

109.

pauca — *pauca se*
 etiam nunc — *et nunc*
 occulte — †
 internuncius — *internuncius fuit*
 et ex — *ex*
 sic rex — *rex sic*

110.

privato — *privato s. tibi*
 me hercule — *hercule*
 indigus — *indigui*
 ceteri dolere solent — *et ceteri so-*
lent dolere
 amicitie tuæ — *pretium tuæ ami-*
citie
 carius — *clarius*
 quoad — *quod*

redditam — *tibi redditam*
 flagitiosum est — *flagitiosum*
 populo Romano — †
 quod vultis — *uti vultis*

111.

pace et — *pace*
 patefecit — *patefacit*
 amplius armis — *armis amplius*
 aliquid — *et aliquid*
 in promptu — *in promptum*
 Jugurthæ copiam — *copiam iugur-*
thæ
 fore — *forte*
 tunc — *tum*
 negitare, adfinitatem, cognationem —
negare cognationem affinitatem
 ad hoc — *ad hæc*
 avorteret — *adverteret*
 et ex — *ex*
 avidissimus — *avidissimus erat*

112.

At rex — *et rex*
 sibi per D. ex Sulla — *sibi ex illa*
per D.
 venit — *proficiscitur*
 denunciatur — *nunciat*

potestatem — *potestate*
 aut populi — *et populi*
 non sua — *non*

113.

Hæc Maurus — *ea maurus*
 diu volvens — *diuolvens*
 promisit — *promittit*
 sæpe — *et sæpe*
 tempore et loco constituto — *loci*
constituito tempore
 bonæ — *boni*
 ceteris — †
 vultu — *vultu, colore, motu corporis*
 patefecisse — *patefecissent*
 ex eius — *ex illius*
 causa — *gratia*
 dictum — *doctum*
 ex insidiis — †

114.

Q. Cæpione et Gn. Manlio —
cepione et manlio
 pugnatum — *pugnatum est*
 certare — *certari*
 Romam — †
 factus est — *factus*
 isque — *usque*

Scripturæ codicis Hanniensis I^{mi} ab editione Gerlachii (Bas. 1832) discrepantes.

Catilina.

Cap. I.

videtur — *esse videtur*
facto opus est — *opus est facto*

2.

periculo — *periculo*
negotiis — *negotio*
homines — *omnes*
transiere — *transegere*

3.

vel pace vel bello — *vel bello vel pace*

facta aliorum scripsere — *scripsere aliorum facta*

sequitur — *sequatur*

actorem — *auctorem*

primum quod — *primum quia*

quæ delicta — *quorum delicta dicta* — *dictum*

memores — *tu memores*

supra — *si supra*

studio — *a studio*

eadem qua — *eadem que*

4.

neque vero — *neque*
detinuerat — *tenuerat*

5.

bella intestina — *intestina bella*
quouis rei lubet — *cuiuslibet rei*
nimis alta semper — *semper alta nimis*

incitabant — *incitabant cum*
civitatis mores — *mores civitalis*

6.

habuere — *habitavere*
alius alio — *alii alio*
curæ similitudine — *similitudine curæ*
augendæ — *causa augendæ*
animum humanum — *humanum animum*

7.

simul ac belli patiens erat — *laboris ac belli simul patiens erat*

usu militiam discobat — *discobat usu militiam*

sic se quisque — *sic quisque*

conspici — *ab aliis conspici*

properabat — *properare*

populus Romanus — *romanus populus*

ni — *nisi*

8.

magnificæque — *et magnificæ*

provenere ibi scriptorum magna ingenia, per terrarum orbem — *provennerunt m. i. sc. ibi per orb. terr.*

maxumis — *magnis*

qui ea — *qui ea facta*

virtus tanta habetur — *tanta v. h.*

dicere — *dicere et*

9.

discordias — *discordias, iras*
 proelio — *e proelio*
 signa relinquere — *relinquere signa*
 vero quod — *vero*

10.

reges magni — *magni reges*
 fortuna — *fortuna cepit*
 ceterasque — *ceteras*
 crudele intolerandumque factum —
crudele factum est atque into-
lerandum

11.

propius virtutem erat — *virtuti*
erat propius
 vera via — *via vera*
 fallaciis — *flagitiis*
 pecuniæ studium habet — *habet stu-*
dium pecuniæ
 facinora facere — *facinora fecere*
 voluptaria — *voluptuaria*
 molliverant — *molliverat*
 ne — *nedum*
 temperarent — *obtemperarent*

12.

—

13.

memorem — *memorare possem*
 constructa — *constrata*
 viri — *viros*

14.

flagitiorum atque facinorum —
flagitiosorum atque facinoro-
sorum
 laceraverat — *laceraverant*
 aut sanguine — *atque sanguine*
 fuisse nonnullos — *nonnullos fuisse*
 quam quod — *quam*

15.

adulta — *adultum*
 colos — *ei color*

16

manus — *aut manus*
 petenti magna spes — *petendi*
magna spes erat

17.

Junias — *Junii*
 omnis — *omnes illos*
 Autronius — *antronius*
 P. et Servius Sullæ, Servii filii —
P. servius et servii sullæ filii
 aliqua — *alia*

18.

Tullo — *tullio*
 Autronius — *antronius*
 Romam — *romam romæ*

19.

formidolosa — *formidosa*
 equites illos — *equites fuisse illos*
 ante — *antea*
 relinquemus — *relinquamus*
 dictum — *dictum est*

20.

in rem — *in re*
 secedit — *secessit*
 forent — *foret*
 aut vana — *aut per vana*
 animus — *animus meus*
 nosmet ipsi vindicamus — *nosmet*
ipsos vindicemus
 iis — *his*
 fueris — *fueritis*
 ingenium — *ingenium est*
 domos continuare — *continuare*
domos
 hortantur — *hortentur*
 utemini — *utimini*
 a vobis — *vobis*
 vobiscum una — *vobiscum*

21.

quieta — *republicam quietam*
 tabulas novas — *novas tabulas*
 alia — *et alia*
 petere — *ad hæc petere*
 necessitudinibus — *necessitatibus*
 increpat — *increpabat*
 victoriæ Sullanæ — *Sullanæ vic-*
toriam
 alacris videt — *alacres vidit*

22.

popularis — *populares conscios*
 adiceret — *addiceret*
 aperuisse — *dicitur aperuisse*

23.
 senatu — *a senatu*
 moverant — *amoverant*
 huic homini — *huic*
 ni sibi obnoxia — *ni obnoxia*
 agitare — *se agitare*
 insolentiæ — *ex insolentia*
 credebant — *credebat*
 invidia atque superbia post fuere
 — *invidiam et superbiam post-*
posuere

21.
 dicitur — *dicitur catilina*

25.
 forma — *fortuna*
 liberis — *liberis suis*
 luxuriæ sunt — *sunt luxuriæ*
 cædis — *sceleris*

26.
 comparatis Catilina — *catilina*
comparatis
 perpulerat — *pepulerat*
 consuli — *consulibus*

27.
 consuli — *consulibus*
 Læcam — *leccam*

28.
 domi suæ — *domi*

29.
 poterat — *potuerat*
 solet — *feri solet*

30.
 Kalendas Novembris — *Kl' no-*
vembrium
 atque — *atque alii*
 missi — *missi sunt*
 permissum — *permissum est*
 ad hoc — *ad hoc decrevere*
 sestertia — *sextercia*
 libero — *et libero*

31.
 deliciis — *delictis*
 aut sui — *et sui*
 patres conscripti — *patres cepit*

32.
 Dein — *deinde*

multa antecapere — *multa ante-*
capere ea
 opes — *opus*
 maturent — *maturarent*
 parent — *pararent*

33.
 more maiorum — *maiorum more*
 vostrum — *nostri*
 plebes — *plebs*

31.
 —

35.
 Q. Catulo — *salutem q. catulo*
 gratam magnis in — *grata mihi*
in magnis
 et alienis — *alienis*
 eam ab — *ut eam ab*

36.
 Arretino — *Arretino*
 Cicero urbi presidio sit — *et cicero*
urbi præsidium
 morbi uti — *morbi atque uti*

37.
 suarum rerum — *rerum suarum*
 multis de — *de multis*
 qui ubique — *quod ubique*
 per dedecora — *qui per dedecora*
 toleraverat — *toleraverant*
 id adeo — *ideo*

38.
 plebem — *per plebem*

39.
 ad bellum — *ad*
 imminutæ — *imminutæ sunt*
 quod — *quo*
 novandi — *novandis*
 cuiusque — *cuiuscunque*

40.
 Allobrogum — *allogobrum. Sic*
omnibus locis.
 si possit — *si possidet*
 eos ad tale — *ad tale eos*
 civitatum — *civitatum*
 auxilii nihil — *nichil auxilii*

41.
—
42.
ante — *ante*
Q. Metellus Celer — *q. metellus*
43.
magnis copiis — *copiis magnis*
divisa — *diversa*
cumque — *cumque uti*
44.
eos ad tantum negotium — *ad tant.*
neg. eos
semet eo — *se eo*
parata — *parata omnia*
45.
rem omnem — *remque omnem*
illi — *illis*
obsidunt — *obsident*
et simul — †
primo — *primum*
a multitudine — *multitudine*
46.
a legatis — *a legatis allogobrum*
eodem — *eo die*
47.
dicere — †
ædilis — *debilis*
nam is — *namque is*
traduntur — *traditur*
48.
putabat — *putabant*
ad senatum adductus erat — *add.*
erat ad senat.
consulente — *consulendæ*
faciendam — *faciendam sui*
aicbant — *agebant*
49.
pontificatus — *ne pontificatus (re-*
petito ne)
sed ubi — *ubi*
nobilitate — *mobilitate*
50.
liberti — *liberi*
lectos et exercitatos in audaciam
orabat — *electos et execratos*
orabat in audaciam

- in custodiis tenebantur — *teneb.*
in custodiis
præterea — *et præterea*
51.
quæ reges — *qui reges*
ira aut — *ira atque*
atque advorsa — *et adversa*
eos dimisere — *dimisere*
et in pace — *in pace*
quærebant — *querebatur*
sententiam — *sententias*
acciderent — *acciderint*
accendet — *accenderet*
vitam habent — *vitam agunt*
certo scio — *certe scio*
reprehendet — *reprehendat*
evenerit — *devenerit (repetito d)*
bonis — *rebus bonis*
ignaros — *ignaros eius*
non idoneos — *non ad idoneos*
paulatim licentia — *licentia pau-*
latim
huiusmodi — *eiusmodi*
ut is in — *ut in*
finis iugulandi — *iugulandi finis*
his temporibus — *his divitiis*
ingenia sunt — *sunt ingenia*
aliena instituta — *instituta*
circumveniri — *circumvenire*
aliæque — *aliæque*
Ego hanc — *hanc ego*
in illis — *illis*
52.
finem fecit — *fecit finem*
huiuscemodi orationem — *oratio-*
nem huiuscemodi
maleficia — *malefacta*
futura sint — *fortuna sint*
in hoc ordine — *in ordine*
vita et morte — *morte et vita*
pecunias eorum publicandas —
publ. eorum pec.
modo vos languere — *vos languere*
modo
atque equorum — †
nobis copia — *copia nobis*
sibi quisque — †
cives — *viri*
ad bellum — †
deprehensis — *adprehensis istis*
miseremini — *miseremini*
atque etiam — *atque*

convortat — *convertatur*
 maxime — *maxime timctis*
 vigilando — *sed vigilando*
 prospera omnia cedunt — *omnia*
prosperè procedunt
 te atque ignaviæ — *atque ignaviæ te*
 irati infestique — *infesti iratique*
 verum parcite — *parcite vero*
 nisi iterum — *ni iterum iam*
 si mehercule — *si in me hercule*
 verba — *verba mea*
 ego censeo — *censeo ego*
 aliaque se — *aliaque*
 more — *morle*

53.

magna — *maxima*
 clarus atque magnus — *magnus*
atque clarus
 sæpenumero — *sæpenumero P.*
romanum
 effeta — *effeta esset*

54.

alia — *alia gloria*
 nihil largiundo — *largiundo nichil*
 imperium, exercitum — *exercitum*
imperium
 gloriam, eo magis illum asseque-
 batur — *gloria magis asseque-*
batur

55.

Catonis sententiam — *sententiam*
catonis
 triumviros quæ — *triumviros*
 ceteris per prætores — *per præ-*
tores ceteris
 in carcere locus — *locus in carcere*
 descenderis ad lævam — *ascende-*
ris ad lævam
 ineultu — *inculta*
 vindices rerum capitalium — *indices*
capitalium rerum
 laqueo — *cum laqueo*
 suis — †

56.

et ipse — *ipse*
 duas — *duas militum*
 modo in — *modo*
 occasionem pugnandi — *pugnandi*
occasionem
 sperabat — *sperans*

57.

patefactam — *patefactam esse*
 perfugeret — *perfugerent*
 At Q. — *atque*
 præsidebat — *residebat*
 radicibus montium — *montium*
radicibus
 descensus — *discessus*
 aberat — *abierat*

58.

milites — *o milites*
 virtutem non — *non virtutem*
 oratione imperatoris — *imperatoris*
oratione
 auribus obfcit — *officit auribus*
 monerem — *admonerem*
 milites — *o milites*
 quoque modo — *modo quoque*
 vos divitias — *divitias*
 texerint — *texerunt*
 pro potentia paucorum pugnare
 — *pugnare pro pot. pauc.*
 in exilio ætatem — *ætatem in*
exilio
 foeda atque — *foeda et*
 pace bellum — *bellum pace*
 quis — *quibus*
 dementia — *extrema dementia*
 maxumum est — *est maximum*
 præterea — *postremo*
 circumvenire — *circumvenire nos*
 virtuti vestræ fortuna — *fortuna*
virtuti vestræ
 cavete — *carete ne*

59.

instructos — *iastructos armis*
 propter — *prope*
 dicebatur — *dicitur*
 tumulti causa — *causa tumultus*
 adpellat — *appellare*
 cum magna gloria in exercitu —
in exercitu cum magna gloria
 eorum fortia — *fortia eorum*
 animos accendebat — *accendebat*
animos

60.

Sed ubi — *sed*
 hostium — *hostium catilinæ*
 posset — *solet*
 geritur — *agitur*
 accersere — *accersire*

officia simul — *simul officia*
 tendere — *contendere*
 interficit — *interfecit*
 in confertissimos — *in fortissimos*

61.
 vis animi fuisset — *animi fuisset vis*
 vivos pugnando — *pugnando vivus*
 divorsius — *diversius occubuerant*

Jugurtha.

1.
 atque ævi — *aut ævi*
 invenias — *invenies*
 et clarus — *clarus*
 quippe — *quippe quæ*
 neque dare neque eripere c. p. —
neque eripere c. p. neque dare
 cupidinibus — *cupiditatibus*
 difflaxere — *defluxere*
 multamque — *multaque*
 eo — *eo etiam*
 ubi — *uti*
 gloria æterni — *æterni gloria*

2.
 corporis — *corporis vim*
 omnia huiusmodi — *huiusmodi*
omnia
 omniaque — *omnia quia*
 corporis gaudiis — *gaudiis corporis*

3.
 neque illi — *neque illis*

4.
 memet — †
 solitus ita — *solitus*
 rerum gestarum — *gestarum rerum*
 qui ea s. virtus est — *virtus est,*
qui ea s.

5.
 quia magnum — *quia*
 vastitas — †
 expedio — *expediam*
 omnia — †
 amicitiam — *amicitia*
 Africano c. ex v. fuit — *africanus*
c. fuit ex v.
 facinora — *facinora quæ*
 magnum — *magne*
 finis idem — *finis*
 Mastanabale — *mastanabile*
 Mastanabalis — *mastanabilis*

6.
 gentis illius — *illius gentis*
 gloria anteiret — *ante gloria iret*
 sua ætate — *ætate sua*
 intellegit — *intelligit*
 cupidinem — *cupiditatem*
 dolis interfecisset — *interfecisset*
dolis

7.
 quod erat — *eo quod erat*
 Romanis — *romanis*
 multaque — *multa*
 quis — *quibus*

8.
 rex — †
 secreto — *secreta*
 quibus — *quibusdam*
 illi et gloriam — *illi gloriam*

9.
 bello — *in bello*
 certo — *certe*
 dignum te atque avo suo Masinissa
 — *tibi dignum atque avo ma-*
sinissæ
 rex ubi — *ubi rex*
 cum virtute — *tum virtute*

10.
 Jugurtha te — *te iugurtha*
 tua — *tua facta*
 meum — †
 familiæ — *familiæ nostræ*
 vicisti — *fecisti*
 finem vitæ facit — *finem fecit*
 fidem — *finem*
 amicior — *amicitior*
 sin mali — *si mali*
 maxumæ — *maximæ res*
 qui ætate — *quia ætate*
 accipit — *accipiat*

quia plus — *qui plus*
observate — *et observate*

11.

locutum — *loqui tum*
disceptarent — *diudicarent*
iacit — *ait*
quinguenni — *quingenia*
idem Hiempsal — *hiempsal idem*
his tribus — *tribus*
adoptione — *adoptione*

12

tempus ad utramque rem — *ad utramque rem tempus*
alius alio — †
semper — †
clavis adulterinas — *adulterinas*
claves
veræ — *veræ claves*
manu venturum — *venturum manu*
conficit — *efficit*
occursantis interficere — *interficere*
occursantes
effringere — *refringere*
tugurio — *in tugurio*
loci — †
perfugerat — *profugerat*
ad Jugurtham — *iugurthæ*

13.

tanti facinoris — *facinoris tanti*
divulgatur — *divulgabatur*
Adherbalem — *at atherbalem*
invadit — *invasit*
potest copias armat — *poterat*
copias parat
imperare — *imperitare*
cæde — *nece*
parabat — *parat*
omnis Numidiæ — *omni numidia*
quæcunque — *quæcunque*
maxima — *magna*
consuleretur — *consultaretur*

14.

procurationem — *procuracionem*
esse
vos in — *vos mihi in*
secundum ea — †
in amicitiam a. v. r. sunt — *in ami-*
icitia sunt a. v. r.
vestram — †
bello — *in bello*

frustra a. v. a. p. — *a. v. a. p.*
frustra

tamen erat — *tamen*
pater — *pater meus*
liberis tuis regnique participem —
liberis participemque regni
nonquit — *nequit*
diligenter — †
maxime tutos — *tutos maxime*
vestra manu — *manu vestra*
fratres reliquit — *reliquit fratres*
meos
curæ esse — *esse curæ*
an reges — *aut reges*
hostilia monumenta — *monumenta*
hostilia
magni estis — *magni*
utinam illum — *illum utinam*
næ — ut
regnum — *solum regnum*
auxili — *auxilio*
neu vivere — *ne vivere*
misero mihi — *mihi misero*

15.

causa — *iusta causa*
Jugurtham — *iugurtham autem*
quasi pro — *quasi*
contra pauci — *pauci contra*
sed ex omnibus — *et ex omnibus*
solet — *solet fieri*

16.

potens — *pollens*
quia consul — *qui consulibus*
Flacco interfectis — *flacio tribunis*
interemptis
fide — *fidei*
suis rebus — *rebus suis*
agro — *agris*
specie — *specie magis*
exornata erat — *ornata fuit*

17.

postulare videtur Africæ situm —
videtur postulare situm affricæ
ob — *aut ob*
facile compertum — *compertum*
facile
arbore — *arbori*
aut bestiis — *bestiisque*
permixti — *mixti*

18.

quas — *qua*
 exercitus eius — *eius exercitus*
 secum miscuere — *se commiscuere*
 semet ipsi — *semet ipsos*
 illi vocant — *vocant*
 res inter se — *inter se res*
 ac postea — *postea*
 possedere — *possederunt*
 Numidia adpellatur — *appellantur*
numidia
 quam — *minus quam*
 minus bellicosi — *bellicosi*
 Africae pars — *pars affricae*

19.

minuendae — *diminuendae*
 aliis n. r. avidis — *alii n. r. avidi*
 eaque — *haec quoque*
 praesidio — *praesidia*
 silere — †
 ab Africa dividit — *dividit ab*
affrica
 deinde — *ac deinde*
 bello Jugurthino — *iugurthino bello*
 administrabat — *administrabant*
 magna pars et Numidae — *pars*
magna et numidae
 erant -- *erat*
 imperitabat — *imperabat*
 eius incolis — *incolis eius*
 necessitudinem — *necessitatem*

20.

decessere — *discessere*
 certum — *certum esse*
 invadit — *invasit*
 loca hostiliter — *hostiliter loca*
 Adherbalem dol perm. — *dol.*
perm. atherbalem
 praedas agere — *praedas agitare*

21.

intellegit — *intellexit*
 dici extremum — *extremum diei*
 non — *non est*
 obscuro etiam tum -- *etiam ob-*
scuro tum
 Jugurthini — *iugurthae*
 fuisset — *esset*
 bellum foret — *foret bellum*
 ab Adherbale Romam -- *romam ab*
atherbale

de controversiis - - *disceptare* — †

22.

dum proficisci — *proficisci dum*
 Sibi neque m. q. neque c. a. s. esse
 — *neque m. sibi q. neque c.*
esse a. s.
 quo plura — *quod plura*
 insidiatum — *insidiatum esse*
 utrique — *illi*
 Adherbale adpellandi copia —
atherbalem copia adpellandi

23.

ubi eos Africa decessisse — *eos*
ubi ab affrica discessisse
 dolis temptare — *dolos temptabat*
 modo, modo — *modo*
 suas fortunas — *fortunas suas*
 eos multa — *eis multa*
 sententia haec — *haec sententia*

21.

oratum — *rogatum*
 subigit — *subiit*
 exstinguendi me — *me exstinguendi*
 sanguinem — *quin sanguinem*
 tamen — *tantum*
 Hiempsalem fr. m. — *fr. m.*
hiempsalem
 regnum vestrum — *vestrum regnum*
 quid relicum — *quid enim reliquum*
est
 quo — *qua*
 in Senatu questus — *conquestus*
 vana — *varia*
 potius — †
 aërumnas — *aërumnas evadere*

25.

isdem illis — *illis isdem*
 enisum — *enisum est*
 devictum — *devictum est*
 in senatu — *senatus*
 res — *gravis res*
 et ab — *et*
 ad provinciam accedat — *accedat*
ad provinciam
 ad eum ab senatu — *ab senatu*
ad eum
 iram -- *enim iram*
 in avido — *avido*
 aut vi -- *aut violentia*
 Adherbale — *atherbale*

26.

ab eo vitam — *vitam ab eo*
facit — *fecit*

27.

res in s. agitari coepta — *in s.*
res agitari cepit
leniebant — *lenibant*
prolatandis — *prodilatandis*
provinciae — *duae provinciae*
decretæ — *decretæ sunt*
declarati — *declarati sunt*
Calpurnius — *calpurnius*. Sic
semper.

28.

venum ire — *venalia esse*
familiaris — *legatos familiares*
præcipit — *præcepit*
legat — *legit*
factiosos — *adolescentes factiosos*
transvectæ — *transvectæ sunt*

29.

temptare — *temptare eum*
et administer — *ac minister*
primum — *primo*
sese aliquid interim — *se interim*
aliquid
accepit — *accepit*
cum eis — *cum eo*
Sextius — *sextilius*
consilio locutus de i. f. s. — *de*
i. f. s. consilio locutus est
secreta transigit — *secreto transegit*
per saturam — *per scaurum*
cum parvo — *non cum parvo*
agitabatur — *agebatur*

30.

agitari — *agitari cepit*
diximus — *memoravimus*
monere — *monere P. R.*
orationem eius — *eius orationem*
ca dicam, quæ — *eam dicam, quam*

31.

illa quidem — *illa*
ut vobis — *vobis*
ne nunc — *nec nunc*
talìa sunt — *talìa sint*
maiores vestri — *maiores nostri*
regnum parare — *regnum sibi*
parare

multi mortales — *mortales multi*
nequitur — *nequit*
magnifici — *magnifice*
iniusta — †
nocentissimi — †
maiores vestri — *maiores nostri*
Aventinum — *aventinum montem*
amittere — *omittere*
non manu — *utique censeo non manu*
dediticius — *deditus*
oboediens — *obediens*
et humana omnia — *atque humana*
viro flagitiosissimum — *virum fla-*
gitiosissimum
intellegetis — *intelligitis*
fidei quidem aut — *fidei et*
sociis vestris — *sociis nostris*
amicitia — *amicitia ulla*
obmittatis — *omittatis*
gravia sunt — *gravia sint*
iam pro — *pro*
prodita — *prodita est*
proditum imperium vestrum — *pro-*
ditum est vestrum imperium
ut malitis — *ut iam malitis*
ignoscendo malis — *malis igno-*
scendo
ad hoc in re publica — *ad hæc*
in romano P.
immemorem — *memorem*
ad hoc — *ad hæc*

32.

dicundo — *in dicendo*
hæc Romæ — *romæ hæc*
vendere — *venderent*
pars ex pac. prædas agere — *et*
ex pacatis prædas agerent
in animos — *animos*
Cassius — *cassius prætor P. R.*
rebus suis — *suis rebus*
eius — †
fidem suam — *suam fidem*
fama de Cassio — *de cassio fama*

33.

ni socios sceleris sui — *in socios*
sui sceleris
fratresque — *fratresque interfectos*
verum — *vera*
spes — *res*

31.

populus — *P. R.*

discedit — *discessit*

35.

erat ea tempestate — *ea erat tempestate*

nomine — †

dissensione — *dissensionibus*

id parum — *parum id*

ex eo numero — *ex numero*

illum — *illumque*

gratiam atque pecuniam — *pecuniam atque gratiam*

facti — *facti sui*

supplicium sumptum — *sumptum supplicium*

36.

—

37.

P. Lucullus — *P. L. lucullus*

belli — *belli causa*

pecuniæ capiendæ — *capiendæ pecuniæ*

evocat — *vocat*

hieme aspera — *hieme per loca aspera*

circum — *circa*

properare — *præparare*

38.

subdolos — *subdole*

ductare — *ducere*

die — *die*

instruit — *construit*

perculsi tumultu — *tumultu perculsi*

alii alii — *alii*

nocte atque nubibus — *nubibus atque nocte*

foret — *esset*

transiere — *transire*

introeundi dedit eaque Numidæ cuncti — *dedit introeundi atque ea cuncti numidæ*

tenet — *teneret*

mutabantur — *urgebantur*

39.

quæsierat — *quæsierit*

ita uti — *uti*

consul impeditus — *impeditus consul*

copias secum — *secum copias*

Numidia — *de numidia*

agitandum — *agendum*

40.

neglegisset — *neglexisset*

factiones — *factionem*

italicos — *et italicos*

quam — *quantum*

parabantur — *parantur*

docuimus — *memoravimus*

41.

partium popularium — *popularium partium*

factionum ac deinde — *factiosorum ac*

ante annis — *annis ante*

otio — *ex otio*

res secundæ — *secundæ res*

asperius acerbiusque fuit — *acrius acerbiusque fit*

rapere — †

dilacerata — *dilacerata est*

agitabatur — *agitabantur*

semet ipsa — *semet ipsam*

42.

eo percussa modo — *eo modo percussa*

paucos post — *post paucos*

alterum alterum — *alterum*

vinci satius est quam malo more — *satius est vinci quam more malo*

vincere — *facere*

ex libidine sua usa — *pro libidine usa*

magnas civitatis — *civitates magnas*

omnis — *omnibus*

parem — *verbum paro*

43.

scribere, præsidia — *eligere, scribere præsidia*

patrandæ — *parandæ*

ex sententiâ — *ex voto et sententiâ*

paratis — *apparatis*

cum propter artis bonas — *tum propter bonas artes*

et avaritia — *nam avaritia*

44.

spei bonæ — *bonæ spei*

stativis — *statutis*

neque muniebantur ea — †

diu — *die*
 eaque — *casque*
 panem — *panes*
 alia amplius — *amplius alia*

45.

rebus hostilibus — *hostilibus rebus*
 primum — *primo*
 in primis modo — *modo in primis*
 quispiam — *quisquam*

46.

quæ — *ea quæ*
 certior Romæ — *romæ certior*
 ad cons. cum suppl. — *cum suppl.*
ad cons.
 ipsi l. vitam p. — *vitam p. ipsi l.*
 iam antea — *iam ante*
 pollicendo — *pollicitando*
 parum procedat — *procedit parum*
 regi — *palum regi*
 nunciari — *nuntiare*
 in Numidiam — *numidiam*
 faciem — *morem*
 obvii — *obviam*
 omnia quæ imperarentur — *parati*
omnia quæ imperantur
 temptari — *temptare*
 Nam in — *nam*
 an præsens — *vel præsens*
 in incerto — *incertum*

47.

rerum venalium — *venalium rerum*
 simul temptandi gratia, et si pa-
 terentur, oportunitate loci —
temptandi gratia et ppt. (o;
propter) oportunitates loci
 paratis rebus munimento fore —
munimento fore paratis rebus
 modo — †
 pacem orare — †
 uti — †
 domum dimittebat — *dimittebat*
domum

48.

factis — *factis suis*
 cui — *cum in*
 passuum viginti tractu pari —
viginti passuum pari tractu
 aliisque — *aliis*
 arido atque arenoso — *arida atque*
harenosa

pecore — *pecoribus*

49.

eumque edocet, quæ ageret — *eum*
edocet quid ageret
 propior — *propius*
 monet atque — *admonet et*
 miserint — *miserit*
 initium fore — *fore initium*
 pro quoivis ingenio — *cuiusque*
pro ingenio
 minitendo, obtestando — †
 monte degrediens — *e monte di-*
grediens
 plane — *plene*
 cum natura — *tum natura*
 constituit — *instituit*

50.

degredi — *digredi*
 ex anni — *et anni*
 extremum a. M. primos s. præt. —
primos s. per extremum a. m.
præt.
 peditum montem — *montem peditum*
 a sinistra — *sinistra*
 adesse atque instare, omnibus —
instare adesse atque in omnibus
 fuerant — *fuerunt*
 incerto — *incepto. Supr. lin. script.*
incerto
 manum — *manus*
 fuerat — *fuerant*
 ea vero — *eo vero*

51.

resistere — *resistebat*
 permixti — *permixti sunt*
 neque imperio — *nilhil imperio*
 processerat — *processit*
 eventus in incerto — *in incerto*
eventus
 instare — *insistere*
 conducit — *conduxit*
 fessa considerat — *consciderat fessa*
 hortari — *et hortari*
 castra esse — *esse castra*
 munimentum ullum — *ullum muni-*
mentum
 ne Iugurtha — *nec Iugurtha*
 temptare omnia — *omnia temptare*

52.

inter se duo imp. — *duo imp. inter se*

oportuna — oportuna erant
 perugium — perugiendum
 die — dici
 fuerat — erat

53.

vim magnam — magnam vim
 in elephantis — ab elephantis
 exortum — exortum est

54.

reficit — refecit
 hortatur — hortatur ut
 ubi gentium — ubi gentium esset
 loca saltuosa — saltuosa loca
 equites — equitatus
 quousque — quemque
 Metellus ubi — ubi metellus
 etiam tum regis animum — regis
 etiam tum animum
 inimicum — inimicum
 in acie — acie
 Numidiæ loca — loca numidiæ
 interfici iubet — interfecit, iubet
 dediti — dediti sunt
 præbita — præbita sunt
 impositum — impositum est
 spes omnis — omnis spes
 sua loca — loca sua
 ex copia — ex inopia
 aviis — variis

55.

ortum — ortum est
 seque et — se et
 in adverso — ut in adverso
 Auli — albini
 decernere — devovere
 læta — lætitiā
 fama de Metello — de metello fama
 necubi — ne ubi
 clarior — clarior erat
 inter se castra — castra inter se

56.

additis — addit his
 perfugis — perfugas
 nequibat — nequibant
 discedit — discessit
 post paulo — paulo post
 ex itinere frumentatum — ob fru-
 mentatum ex itinere
 equitibus — militibus
 in porta pugnam — pugnam in porta

agunt — gerunt

57.

tæda — tædam
 ardentia — ardentī

58.

clamorem — clamorem tumultum

59.

repente nostros — nostros repente
 proelio — in proelio
 concurrere — sequi currere

60.

eo acerrime — ibi acerrime
 et ea huc — et ita huc
 egressi — aggressi
 abeunt — abierunt

61.

æstatem exactam — exactam
 æstatem
 ad se — ab se
 proxima — proxima est
 clam M. de nece — de m. nece
 fore — fore futurum
 cum ingenio — tum ingenio

62.

agrum vastatum — agros vastatos
 regis animum — animum regis
 accersi — accersiri
 more maiorum — maiorum more
 Jugurtha ubi — ubi iugurtha
 et pecunia — pecuniaque
 quom ipse — dum ipse
 vocaretur — castris vocaretur
 sumit — sumpsit

63.

belli ingens — ingens belli
 adpetere — consulatum petere
 tum alios — alios tum
 egregiis factis — egregius factus

64.

id petere — nil sibi petere
 et regiæ — regiæ

65.

paulum — paululum
 eorum modo — eorum tantummodo
 in eos foret — foret in eos

satellites — *satelliti*
 imperatori — *in imperatorem*
 oratione — *exhortatione*
 procedere — *procedunt*

66.

communire suos — *suos communire*
 servitia — *seviciam*
 in diem — *diem*
 omnem Africam — *affricam omnem*
 inermos — *inermes*
 edocti ab nobilitate — *edocta nobilitate*

67.

ad hoc — *ad hæc*
 imbelles inulti — *imbecilles multi*
 aut casu — *an casu*

68.

abit — *abiit*
 educit — *eduxit*
 reliquam laborem — *laborem reliquam*
 late — *latere*

69.

res — †
 signo — *repente signo*
 vulgum — *vulgus*
 aut prædæ — *atque prædæ*

70.

adstricto — †
 parari placuit — *parare iubet*
 fidelis mittit — *mittit fideles*
 virtute Metelli — *metelli virtute*

71.

suo opus esse — *opus esse suo*
 cognovit — *ex servis perfugis cognovit*

72.

cognoverat — †
 aut tempori satis credere — *satis credere aut tempori*
 alio atque alio — *atque alio*

73.

casu Bomilcaris — *bomilcaris casu*
 fatigantem — *festinantem*
 moderata — *moderabantur*
 Senatus paulo ante Metello decre-

verat — *paulo ante decio senatus decreverat*

74.

et novorum — *novorum*
 varius — *vagus*
 agitabat — *agitabatur*
 quocunque — *ita quocunque*
 certatum — *certatum est*
 fugatique — *fugatique sunt*
 aliquanto — *et aliquanto*
 ferme — *fere*
 tuta — *tutata*

75.

vasta — *vastata*
 frumento — *frumenta*
 eo — *coque*
 fuerint — *fuerit*
 ventum — *ventum est*
 missa vis aquæ — *vis missa aquæ*

76.

quippe — *qui*
 profugit — *pergit*
 uno — *una*
 simulabat — *simulat*
 posse — *ipse*
 iubet locis — *duobus in locis*
 administratos tutari — *ministros tutari iubet*
 modo — †

77.

illorum — *et illorum*
 belli Jugurthini — *iugurthini belli*
 nave — *gnaviter*
 adepti — *adepti sunt*

78.

discordias civilis — *civiles discordias*
 alia, alia — *alia*
 ab tractu — *ob tractum*
 multi vastique loci — *nulla vastaque locu*

79.

item classes sæpe fusæ — *atque classes fusæ sæpe*
 se vident — *se esse vident*
 quem in locum — *in locum quem*
 domi honores — *honores domi*

80.
 bello pauci impediverant — *belli
 pauci impediunt*
 quia — *quod*
 nulla pro socia obtinet — *nullam
 pro socia habet*

81.
 Metellus — *primus metellus*
 pretium — *operæ pretium*
 Romanus — *dux romanus*

82.
 facit — *fecit*
 provinciam Numidiam Mario —
numidiam mario provinciam
 ante — *antea esse*
 quis — *quibus*
 atque honestum — *aut honestum*

83.
 stultitiæ — *stultitia*
 Romano — †
 tum — *eum*
 ægerrime — *acerrime*
 fieret — *foret*
 alia — *partim*

84.
 provinciam Numidiam — *numidiam
 provinciam*
 iussit — *dari iussit*
 antea iam — *etiam antea*
 ex victis illis — *ex illis victis*
 militiæ — *militia*
 abnuere audebat — *audebat negare*
 militia volenti — *militiam volente*

85.
 pluris — *pluris est*
 vestro beneficio — *beneficio vestro*
 virtute — *et virtute*
 pericula — *et pericula*
 accepta — *accepti*
 vortit — *vertitur*
 ægerrime — *acerrime*
 ex illo globo — *ex globo*
 aut aliud — *ad aliud*
 sumat — *sumet*
 sibi — †
 audire et legere solent — *legere
 et audire solebant*
 literis — *litteris discunt*

illorum ignaviam — *ignaviam il-
 lorum*
 generosissimum — *generosissimum
 esse*
 faciunt idem — *faciant item*
 innocentiae — *et innocentiae*
 sunt, qui divorsissimas — *sint,
 qui diversas*
 clariores sese — *sese clariores*
 fateor — *patior*
 nova nobilitas — *nobilitas nova*
 non placuit reticere — *reticere non
 placuit*
 vera necesse est — *necesse est vera*
 alia militaria — *aliaque militaria*
 quæsivi — *acquisivi*
 verba mea — *mea verba*
 se virtus — *me virtus*
 profuerunt — *profuerant*
 hostem — *hostes*
 requiescere — *quiescere*
 his ego — *his ergo*
 civile — *est civile*
 talia — *alia*
 viris laborem — *laborem viris*
 divitiarum esse — *divitiarum*
 relinquunt nobis — *nobis relinquunt*
 est ita — *ita est*
 se flagitiis — *flagitiis se*
 turpissimum viri — *viri turpissimi*
 cladi — *eladis*
 mores mei — *mei mores*
 aut imperatorum superbia metus
 — *imperatorum metus superbia*
 in proelio — *aut in proelio*
 Quirites — †

86.
 A. Manlium legatum — *L. manlium
 oportunissimum — oportunitissimum
 erat*
 curæ — *cara*
 igitur Marius — *marius ergo*
 exercitus ei — *ei exercitus*
 conspectum Mari — *marii conspec-
 tum*

87.
 militibus donat — *donat militibus*
 levia alia — *alia levia*

88.
 Metellus interea — *interca metellus*
 excipitur — *accipitur*

plebi p., postquam i. d. — *postquam i. d. plebi p.*
 prædas — *prædam*
 modo — *modo facta sunt*
 patrandi — *copiam patrandi*
 si ea pateretur — *si eo potiretur*
 nuncios ad eum — *ad eum nuncios*
 accideret — *accederet*
 mobilitate ingeni — *ingenii mobilitate*
 solitus — *solitus esset*

89.

mediocria — *mediocriter*
 in manus — *in manum*
 verum etiam — *verum etiam situ ac*
 oppido — *oppida*
 quorum — *quorum*
 cupido — *libido*
 cum propter — *tum propter*

90.

igitur consul omnibus exploratis
 — *consul igitur exploratis omnibus*
 ager autem — *ager*
 A. Manlium — *L. mallium*
 Tanam — *tanaim*

91.

distribuerat — *distribuit*
 tempus — *†*
 coegere — *coegere*
 admissum — *fuit admissum*

92.

tantam rem M s. u. s. incommodo
 patravit — *rem tantam m. peregit s. u. s. incommodo*
 consulta — *modo consulto*
 haud longe — *haud procul*
 castello — *in castello*
 et frumenti — *frumenti*
 præcisum — *præcisæ*
 quom ex plano — *cum hæ paulo*

93.

fortunam operiretur — *operiretur fortunam*
 animum advortit — *animadvertit*
 vortit — *accendit*
 castelli planitiem perscribit, quod
 — *in castelli planitiem pervenit ibique quod*

eadem — *codem*
 escenderat — *ascenderat*
 Marium propere adit — *propere marium adit*
 acta — *cuncta*
 adscenderat — *descenderat*
 adrectus — *arrectus est*
 quinque — *quinque milia*

94.

qui centuriis — *qui et centuriis*
 prospectus — *profectus*
 facilius — *facilior*
 igitur prægrediens Ligus — *prægrediens igitur ligur*
 escenderent — *ascenderent*
 inermos — *inermes*
 armis sequi — *sequi armis*
 potissimus — *potentissimus*
 Ligus — *ligur*
 toto die intentos proelio — *tota die proelio intentos*
 cohortatus — *exhortatus*
 tormentis — *armis*
 At Numidæ — *ac numidæ*
 servitium — *seviciam*

95.

geritur — *agitur*
 quos uti — *quod ut*
 cogeret — *militēs cogeret*
 alio loco — *in alio loco*
 luxurioso — *luxuriose*

96.

venit — *pervenit*
 tempestatibus — *diebus*
 repetere — *petere*
 aut quousquam — *neque cuiusquam*
 priorem alium — *alium priorem*
 factus — *factus est*

97.

conrumpit — *corruptit*
 Mauro — *bocho*
 partem tertiam — *terciam partem*
 die — *dici*
 et victis — *victis sibi*
 quia — *quod*
 concurrunt — *incurrunt*
 ac tamen — *attamen*
 escendere — *ascendere*
 sine ordinibus — *sine ordine*

98.

propinquos inter se — *inter se propinquos*
castris parum — *parum castris*
quærebat — *gerebat*
consedere — *concederunt*
feroces — *feroces esse*

99.

uti per vigiliis solebant — *uti solebant per vigiliis*
item — *iter*
tubicines — *tubicines et cornicines*
atque portis erumpere — *aut portis erumpere iubet*
strepitu, clamore — *ex strepitu et clamore*
tumulta, terrore formido — *ex tumultu formidine terror*
ceperat — *acceperat*
omnibus — *omnibus locis*
fuga — *fuga est*

100.

hiberna — *hiberna proficiscitur*
victoria socors aut i. f. — *socors f. est aut i. victoria*
hostium — †
explorabant — *explorant*
quasi — *quasi modo*
secus atque — *secus quam si hostes adessent*
equites auxilios — *auxilios equites*
non tam — *non*
quæ imperavisset quam — *quod imperavisset*
aliisque — *et aliis*
pars quod — *pars*
habuisset — *habuisse*
res publica — *ab illo res publica*

101.

quarto denique die — *denique die quarto*
citi — †
conmutato — *mutato*
præliantur — *preliantur*
convortit — *se convertit*
incedere — *cedere*
adeptam victoriam — *adepta victoria*
dextra sinistra — *dextra ac sinistra ab equitibus*

102.

profectus — *profectus suos*
diem quintum quam — *quintum diem qua*
ingenium a. a. uti fl. aut — *quo ingenium a. a. flecterent ac concessum — concessum est*
locutus — *locutus est*
lætitia est — *est læticia*
tutius — *tutiusque*
nulla — *nulla est*
primum quod — *primum quia*
dein quod — *dein quia*
quam mala — *quam hæc mala*
fortuna pleraque — *pleraque fortuna*
placuisse — *placuit*
quando — *quoniam*
vi — †

103.

hibernaculis — *hibernalibus*
reliquerat — *liquerat*
profugiunt — *perveniant*
munificus — *et munificus*
benevolentiae — *benevolentia*

104.

infecto negotio, quo intenderat — *confecto quo tenderat negotio*
de adventu — *et de adventu*
factus — *factus est*
Utica — *ab utica venire*
L. Bellienum — *G. bebium*
Legatis potestas eundi R. fit — *In quibus legatis potestas eundi fuit*
ab consule — †
interea induciæ postulabantur — *et ab consule induciæ postulantur*
humanarum rerum — *rerum humanarum*
omnibus — *omnibus rebus*
Gn. Octavio Rufo — *Gn. G. octavo rufone*
adportaverat — *portaverat*
Romæ — *romæque*
populus Romanus — *res p.*

105.

cognitis Bocchus — *bochus cognitis*
de communibus — *communibus*
Balearium — *balearum*
præmissi — *a silla præmissi*

106.

incerto voltu pavidus ad Sullam
— *incertus vulgi ad sillam*
sibi ex — *sibi ab*
ab eodem — *ab eodem silla*
ignis — *ignescque*

107.

æstimabat — *existimabat*
ante — *antea*
quemquam decere — *quenquam*
dicere
auxilium petere — *petere auxilium*
ad hostis vortere — *ab hostibus*
vertere
illum nihil — *nichil illum*
paucis — *in paucis*
intenderant — *intenderat*

108.

consilia — *consilia ierat*
Massugradæ filius — *filius massu-*
grade
impar — *impari*
quem Bocchus f. e. R. m. a. t. —
quem f. e. r. m. a. t. bochus
consulta — *consulto*
quin res — *quo res*
caveri — *cavere*
adtinuisse — *detinuisse*

109.

pauca — *pauca se*
aut nullo — *nullo*
occulte accersitur — *accersitur*
occulte
et ex — *ex*
ambobus — *ambobus iurat*
sic — †

110.

me hercule — *hercule*
indigus — *indigui*
amicitiæ tuæ — *precium tuæ ami-*
citie
redditam — *tibi redditam*
nam ut ego — *nam ego*
flagitiosum est — *flagitiosum*

quod vultis — *uti vultis*
meque — *me*

111.

et de — *at*
multis — †
amplius armis — *armis amplius*
non — †
Jugurthæ copiam — *copiam iu-*
gurthæ
adfinitatem, cognationem — *cogna-*
tionem affinitatem
fide — †
avorteret — *adverteret*
omnia se — *se omnia*
avidissimus — *avidissimus erat*

112

at rex — *et rex*
in castra Jugurthæ venit — *in*
iugurthæ castra proficiscitur
denunciat — *nunciat*

113.

ipse diu — *diu ipse*
dolo an vere — *vere an dolo*
multum agitavisse — *multa agi-*
tavisse
vultu — *vultu colore motu*
tacente — *ita tacente*
patefecisse — *specie et oris pate-*
fecissent
tamen postremo Sullam accersi —
tandem sillam postremo accersiri
ex eius — *ex illius*
obvius honoris causa — *honoris*
causa obvius

114.

idem — *id*
Gn. Manlio — *M. mallio*
certare — *certari*
Januariis — *ianuarii*
ea tempestate — *et ea tempestate*
sitæ — *sitæ erant*

Efterretninger

om

den med Sorø Opdragelsesanstalt for-
bundne lærde Skole og Realskole
i Skoleaaret 1846—1847

af

Opdragelsesanstaltens og Skolens Rector.

Jeg har i det Foregaaende benyttet den mig tilbudte Leilighed til at beskrive et Par Haandskrifter af Sallust og opbevare tvende Collationer, som ved en tilkommende philologisk Behandling af denne Forfatters Skrifter kunde være til nogen Nytte, men da Indholdet af dette Arbeide kun i en saa særdeles indskrænket Kreds kan vente at finde nogen Deeltagelse, vil jeg bane mig Veien til de efterfølgende Skoleefterretninger ved en ganske kort Betragtning over en Sag, der for Tiden er af væsentlig Betydning iffe blot for Skolemænd, men for alle, hvem den høiere Undervisning og Dannelse interesserer, nemlig de i allerhøieste Resolution af 9 Febr. 1844 indeholdte Bestemmelser angaaende den saakaldte udvidede Undervisning i de lærde Skoler: en Gjenstand, som nu ogsaa for vor Skole har faaet en særegen Betydning, da det ifølge Kgl. Resolution af 27 Marts d. A. er bestemt, „at den under 25 Juli 1845 allernaadigst approberede provisoriske Plan for den lærde Skoleundervisning skal herefter være gjældende ogsaa for den med Sorø Opdragelsesanstalt forbundne Skole, forsaavidt den lærde Undervisning angaaer.“

Den Omdannelse, som det lærde Skolevæsen ved ovennævnte Kongelige Resolutioner har modtaget, ville vi mere betegnende kalde en Reform end en Forandring; thi Forandringen antyder suarere noget Partielt, den angaaer en enkelt

Side af Sagen og afficerer i al Fald ved sin Berørelse kun de nærmest liggende og beslægtede Dele; Reformen derimod fremtræder med en mere universel Character, den udgaar fra et Princip, og dens Spor lade sig forfølge gjennem den hele Række. De væsentligste Punkter i den her omtalte Reform ere tvende. Det ene ligger ved Skolens Begyndelse. Det er den nye Anordning af den successivt indtrædende Undervisning, fornemmelig af Sprogundervisningen, hvorved Modersmaalet lægges til Grund, og de andre Sprog efterhaanden optages i den Række, som deres større eller mindre Afstand fra Modersmaalet betegner. Maalet bliver her ved en paa et bestemt Princip bygget naturligere og grundigere Anordning af Undervisningsstoffet at virke ned en fra op ad paa den hele Undervisnings Gang. Det andet Punkt ligger ved Skolens Slutning og bestaar i en Udvidelse eller rettere i en Afrunding og Afslutning, hvorved Skolen, idet den sætter sig et ikke blot høiere, men tillige bestemtere begrændset Maal, vil virke ovenfra ned ad paa den hele Undervisnings Række. Det er især det sidste Punkt, som vi her i al Korthed ville betragte lidt nærmere.

Naar vi overflue den hele Cyclus af Undervisning, som af Staten er anordnet for dem, der ønske at indtræde i en mere udstrakt og indgribende Embedsvirksomhed, og som overhovedet gennemgaaes af dem, der ville tilegne sig en grundigere Dannelse og i deres praktiske Liv indtage en høiere Plads i Samsundet, da see vi strax, at den deler sig i tvende Hovedrækker: den almindelige Dannelse og det specielle Studium. Hvor noie forbundne disse Rækker end ere, er deres Natur og Stilling dog væsentlig forskjellig. Den første er den Forudsætning og Grundvold, hvorpaa den anden hviler; den er derfor beregnet paa en tidligere, den anden

paa en modnere Alder. Den første er af en altsidig Natur; den stræber at orientere de Unge i de væsentligste Hovedsphærer af den menneskelige Viden. Den anden grupperer sig om eet bestemt Punkt. Den første er, forsaavidt den af Staten er organiseret, i sine forskjellige Bestanddele paabudt og paalagt; netop denne Art af almindelig Dannelse, netop disse Kundskaber i bestemte Videnskabsfag kræver Staten af alle Studerende uden Hensyn til den Enkeltes eiendommelige Anlæg og Tilboieligheder. Den anden derimod er efter sin Natur selvvalgt og frivillig, om den end med Hensyn til det valgte Studiums Omfang kan være bestemtere aspælet for dem, der danne sig til Statens Tjeneste. Endelig staaer den første i et fjernere og middelbarere, den anden i et nærmere og umiddelbarere Forhold til det, som for hver Enkelt bliver Livets praktiske Hovedopgave. At en saa stor Forskjellighed i disse tvende Undervisnings-sphærens Natur og Stilling maa knytte sig til en forskjellig Methode og Behandling af den hele Undervisning, synes indlysende af sig selv, og naar man derfor seer, at den hele Undervisning i sin ydre Anordning ligeledes deler sig i tvende store Stadier: Skoleundervisning og Universitetsundervisning, af hvilke den førstes Character viser sig som en mere beherskende og detailleret Ledning af de Lærendes Studier, den anden som en dybere gaaende og friere Anvisning til selvstændig Behandling, da vil man let bringes til at antage, at hver af disse Stadier maa omfatte sin af de ovenfor omtalte Undervisnings-sphærer. Men saaledes har Sagen ingenlunde forholdt sig i den hos os hidindtil brugelige Anordning af Undervisningen. Paa et ganske vilkaarligt Punkt blev den første Undervisnings-sphære overfæaren, og Skoledannelsen afbrudt, medens det andet Undervisningsstadium foruden den høiere Undervisning i de

forstjellige Grene af Videnskaberne tillige overtog en vis given Deel af den almindelige elementaire og for alle Studerende fælleds Dannelses Momenter. Det kunde ikke være Andet, end at denne vilkaarlige Anordning maatte vise sine Conseqventser i alle Retninger baade med Hensyn til de Lærende og de Undervisende. Hos de Første viste det sig især i den ringere Tilguelse af Undervisningsstoffet. Det var ikke at vente, at særdeles mange af de yngre Studerende ved en saa pludselig og, saa at sige, umotiveret Overgang til det academiske Livs fulde Frihed af egen Interesse for Videnskaberne med fornøden Flid og Iver skulde underkaste sig det stadige Arbeide, den vedholdende Anstrængelse, som Studierne kræve. Enkelte kunde maaskee føle sig tiltrukne af den Indflydelse, som en Docents tilfældige Personlighed udøvede over dem; Andre ved en eller anden af de nye Discipliner, hvortil de efter deres eiendommelige Anlæg følte sig kaldede; men dette gjaldt ingenlunde om den hele Række af Discipliner, som Staten ved sin Anordning har sanctioneret som den høiere Dannelses almindelige Elementer, og hvoraf nogle ikke engang frembød noget Nyt, men blot viste sig som en paa et givet tilfældigt Punkt optagen Fortsættelse af Skolestudierne, medens adskillige af de andre, navnlig Naturvidenskaberne, mere fremkaldte en kort Tids flygtige Bekjendtskab end en længere fortsat Omgangsdybere Fortrolighed. I det Hele savnedes det moralske Støttepunkt, som Skoleundervisningens stadige og strenge Ledning og Skolelivets faste og ufravigelige Regelmæssighed frembød: et Savn, der i Almindelighed maa føles saalænge, indtil et nyt og høiere moralsk Støttepunkt kan indtræde med Bevidstheden om frie, selvvalgte Studier og ved den umiddelbare Tilnyttelse til det, som for hver Enkelt bliver Livets praktiske Hoved-

formaal. Med disse Betingelser, altsaa netop ved Afslutningen af den af Staten noie begrændsede almindelige Dannelses Stadium synes det rette Punkt at indtræde til at overlade de Studerende til det academiske Livs Frihed. Paa et tidligere Standpunkt gjør man ikke blot en vilkaarlig Standsning, men midt under den Forvirring, som herved naturlig opstaaer, paalægges man de Unger bestemte, af deres Natur og Tilbøielighed uafhængige Studier, idet man unddrager dem Skoleundervisningens stadige Tilsyn og regelmæssige Ledning. Følgerne heraf have ogsaa vist sig. Mange have kun slet tilegnet sig Undervisningsstoffet; Andre have i Manuduction søgt sig et Surrogat for den savnede Skoleundervisning. Ofte have de bedre Hoveder ved en ilfom og stundom overanstrengt Læsning i de allersidste Uger eller Dage for Examen erhvervet sig en Kundskab, som maaskee ved Proven kunde præstere ret anstændige Resultater, men som hurtig og flygtig grebet ligesaa hurtig og sporløst igjen forsvandt. Det kan neppe være Tvivl underkastet, at det samme Kundskabsstof, roligt og succesfult tilegnet, udstrakt over en længere Periode af Skolelivets specielle Veiledning og idelige Prøvelse og befriet fra de Hindringer, som nu ligge i de Lærendes Mængde og forskjellige Standpunkt og de Undervisendes Ubekjendtskab med dette Standpunkt, vil danne en fastere og varigere Kjerne, selv om der ingenlunde fremstilles bedre Examenresultater. Naar derfor Afskillige endnu tale til Forsvar for det hidtilværende første academiske Aar, da turde Meget heraf berøve paa en Forverling af Bevidstheden om den aandelige Opvækkelse, som ligger i Løsningen fra Skolelivets Baand og et ungdommeligt Samlivs Nydelse, for Enkelte vel ogsaa i det første Bekjendtskab med de nye, især de filosofiske Studier, med den egentlige Tilegnelse af et

bestemt videnskabeligt Undervisningsstof; men denne Opyrkelse vil Staten ved den nye Anordning ingenlunde berøve de Unge, fordi den for en Deel udsætter den til et bekvæmere Punkt, hvorved tillige den Forstyrrelse, der naturlig ledsager en saadan Forandring, bliver saa meget mere uskadelig, som den falder ved Begyndelsen og ikke ved Slutningen af et Undervisningscurfus.

Saaledes forekommer det mig, at Sagen forholder sig med Hensyn til de Lærende. Men ogsaa for de Underviserne synes hin vilkaarlige Deling af den almindelige Dannelses Undervisningsstadium at medføre betænkkelige Følger. Deres Tid, som nærmest tilhører Videnskabens Studium og dens Meddelelse i en høiere Form, bliver paa en utilbørlig Maade unddraget sin egentlige Bestemmelse ved Bestjæftigelsen med en Mængde af Forelæsninger og Examinationsforretninger; de nødes til en evig gjentagende elementair Behandling af Vidensskaben, ja undertiden maaskee endog til en Haandthævelse af Disciplin, som er fremmed for det academiske Livs Væsen. Medens altsaa en naturligere Fordeling af de tvende Undervisningsstadier befrier Universitetet fra en bebyrdende Tilvært, vil der uden tvivl vindes ikke lidet for Skolens Liv og Virksomhed ved den bestemtere Afrunding og fastere Begrænsning, som den derved opnaaer. Ikke ringe moralsk Kraft vil Skolen kunne drage af den Bevidsthed, at den ikke mere blot staaer i et tilfældigt Forhold til en anden Undervisningsanstalts fortsatte Virksomhed, men i et væsentligt Forhold til den hele Dannelse som selvstændig og afsluttende det ene store Led af den Intelligents, som Staten kræver af alle sine i høiere Kredse virkende Tjenere*). Det større og betydningsfuldere Kald,

*) Hvad Blads der ved en saadan Anordning af Undervisningen tilkommer Philosophien som den Videnskab, der skal gennemtrænge

som er Skolen betroet, vil ogsaa give den forhoiet Kraft og Virksomhed. Det vil i hoiere Grad, end det nu er Tilfaeldet, fremkalde Lærere, som ville forbinde videnskabelige Studier og Interesser med Udvøvelsen af deres Kalds Forretninger og som ville vide at bringe Skoleundervisningens eiendommelige Væsen i Harmoni ved den modnere Alders naturlige Tarv og Krav*).

Dette forekommer mig at være den nye Reforms egentlige Idee, den væsentlige Kjerne og Spire til den tilkommende Udvikling, som deraf kan være at vente. Dens videre Fremgang vil naturligvis beroe paa den Interesse, hvormed den mødes, og den Klogskab og Dygtighed, hvormed den ledes og iværksættes af dem, som fra forskjellige Sider skulle fremme dens Udvikling. Af den hoieste Betydning bliver det da, at dens Fremtræden foregaaer med faste, sikre og vel forberedte Skridt, men paa den anden Side heller ikke saa langsomt og betænksomt, at den moralske Impuls, Kraften og Interessen i den levende Bevidsthed om en ny indtrædende Tingenes Orden bortdunster og fortabes; men fremfor Alt maae de, i hvis Hænder dens Udførelse i større eller mindre Grad er lagt, selv opfatte den i dens fulde Betydning og hele Omfang, saa at de, naar Principet er givet,

den hele hoiere Dannelse, og navnlig om de propædautiske Discipliner som almindelig forberedende skulle tilhøre Skolen eller ogsaa disse forbeholdes en modnere Alder, derom er der især i Lydsland fremsat meget forskjellige Meninger. Hos os er Sagen afgjort ved den kongelige Resolution af 16 Apr. d. A.

*) Det er ikke ret vel betænkt, naar man har troet at kunne betegne Undervisningsstoffets Overgang fra den academiske Doceren til Skoleundervisningen som en Trivialisering. En trivialisierende Behandling af Videnskaben kan vistnok, som Erfaring tilstrækkelig lærer, i begge Tilfælde lige godt finde Sted, naar den falder i aandelse Læreres Hænder.

ogsaa indrømme alle dets Consequentser, og det ikke blot de store og ligefrem indlysende Consequentser — f. Ex. adskillige Skolers enten Nedlæggelse eller Indskrænkning, paa det at vore udvidede Skoler ikke skulle savne, hvad selv de meest indskrænkede umulig kunne undvære, nemlig Lærere, Disciple og Pengemidler — men endogsaa de mindre isinefaldende, der dog upaatvivlelig ville strække sig videre frem, end det ved første Blik maatte synes *). Hvis man ikke vil vide tilbørlig at

*) Jeg kunde anføre et Exempel herpaa ved at forsøge en enkelt af det nye Systems Consequentser. At Skolerne selv afholde deres Afgangsexamen, følger ligefrem af Reformens Natur. Men derved opstaaer tillige en Forandring i Betragtningen af det hele Character-system og dets Betydning. Saalænge een og samme Afgangsexamen omfattede alle Skoler og Privatdimitterende, havde det deraf udfomne Characterresultat en større objectiv Gyldighed og Betydning og kunde gjælde som et ikke uvæsentligt Moment for det Offentlige i Betragtningen af Skolernes Virksomhed eller i Sammenligningen af de Studerendes Dydighed. Var end det saaledes offentlig paatrykte Stempel ikke altid ganske ægte og paalideligt, kunde det dog nogenledes tjene til de ovennævnte Hensigter. Men ved den tilkommende Afgangsexamen i de udvidede Skoler have Forholdene forandret sig. Her ere ikke blot de Graminerende men ogsaa de Censurerende, i det Mindste Majoriteten af disse, forskjellige i de forskjellige Skoler. Baade Fordringerne og Bedømmelserne ville altsaa trods alle nærmere Bestemmelser variere ikke saa lidet, og Begrebet om Character, som et objectiv gyldigt Stempel eller et fælleds Maal, vil altsaa blive temmelig vaklende, saa at der vanskeligere kan bygges derpaa som paa bestemte Talstørrelser, hvoraf sikkre factiske Resultater lade sig uddrage eller statistiske Beregninger opstille. Consequentest vilde det maaskee have været, hvis man med det Samme havde ophævet de Hovedcharacterer, som ved deres Form antyde en objectiv Bestemthed, udtrykt i Ord eller Tal, og blot beholdt den almindelige Tilfjendegivelse af, at Candidaten var antaget eller ikke antaget, samt ved Nummerering betegnet det indbyrdes Forhold mellem hver enkelt Skoles Candidater. Men i alle Tilfælde synes det en naturlig Consequents

frigjøre sig for Alt, hvad der tilhører det ældre System, vil den nye Reform komme til at lide af en indre Disharmoni, der i lang Tid vil svække dens Kraft. Men ikke blot Reformens egentlige Udførere, men hele det Publikum, som paa nogen Maade kan blive deelagtigt deri, bør itide stræbe at sætte sig ind i den nye Tingenes Orden og handle derefter, f. Ex. Forældre og Lærere ved at indrette de Børns Undervisning, der tidligere eller sildigere skulle optages i de reformerede Skoler, i fuldkommen Overeensstemmelse med disses Læreplan og derpaa byggede Fordringer.

I det Haab, at Reformen vil udvikle sig under en saadan kraftig Understøttelse fra alle Sider, skulle vi da ogsaa

af det nye System, at hverken Bestyrelsen af Undervisningsvæsenet eller Publikum kan acquiescere ved Betragtningen af Afgangseramens Characterer som det væsentligste Moment i Vurderingen af Skolernes Virksomhed og i deres indbyrdes Sammenligning, men ad andre Veie maa skaffe sig denne Kundskab. Fremdeles synes den aarlige offentlige Udstilling og Bekjendtgjærelse af samtlige Skolers Gramensudfald, der allerede nu i sin store Detail ikke er fri for en vis Smaalighed, at maatte bortfalde som lidet betydnende og tildeels vilbødelige. Fremdeles vil en Distribution af offentlige Beneficier, der betragter disse Characterer som almeengyldige og paalidelige Talstørrelser, vistnok synes noget betænkelig. Jo mindre man overhovedet lægger en overdreven Vægt paa Charactererne ved disse Gramina eller tildeler dem en under de nærværende Forhold unaturlig Betydning og Gyldighed, desmere vil man baade hos de Lærende og de Undervisende aabne Veien for ædlere Motiver til Blid og Anstrængelse, ligesom det vistnok ogsaa paa denne Maade langt lettere vil kunne lade sig gjøre at indskrænke den hidtilværende saa overordentlig detaillerede og efterhaanden mere og mere umulige Gramenscontrol, der da for en stor Deel vil kunne overlades til Skolerne selv, medens blot en almindelig Control i eller udenfor Gramenstiden vilde give baade Skolerne den enfoldige Opmuntring og Ansporelse og Overbestyrelsen den fornødne Specialkundskab.

her efter Gyne arbejde i dens Tjeneste. Vel maa det erkjendes, at vi i Sorø ligesom i Kjøbenhavn ville miste dygtige Videnskabsmænds og fortrinlige Læreres Bistand i den ældre Ungdoms Undervisning og Veiledning*): et Savn, som i Begyndelsen vil blive føleligt nok, men ligesom den efter min Overbevisning rigtigere Stilling, hvori Undervisningsstoffet bringes, forhaabentlig til en vis Grad vil raade Bod derpaa, saaledes vil det overhovedet være at vente, at Reformen selv efterhaanden vil bidrage til at udfylde de Savn, den siebliffelig fremkalder, og især at den moralske Kraft, som ligger i Bevidstheden om Skolens fremtidige høiere Virksomhed og selvstændige Betydning, mere og mere vil udvikle saavel Stræben efter videnskabelig Dygtighed og Herredomme over Stoffet som Sands for at forme og behandle Undervisningen i Overensstemmelse med de forskjellige Aldres Fordringer og navnlig at yde den modnere Alder sin Ret uden at glemme Skoleundervisningens eiendommelige Natur. Væsentlig vil Staten fra sin Side kunne virke til samme Maal saavel ved Anordningen af hensigtsmæssige Lærerebudsprover som ved at indrette Lærernes Vilkaar saaledes, at deres Kraft hverken svækkes ved Næringsforger eller overvældes af Arbeidets Masse.

*) Man vil isøvrigt let bemærke, at jeg i det Foregaaende aldeles intet specielt Hensyn har taget til Sorø. Enfalte Ting af hvad jeg har sagt, gjælde endogfaa langt mere, eller vel endog ubelukkende om det Kjøbenhavnste Univerfitets Forhold. Ligeledes vil det let sees, at jeg ene har holdt mig til Reformens almindelige Væsen og egentlige Kjærne uden al nærmere Berøring af dens Detailbestemmelser, mod hvilke der naturligvis kunne gjøres og ere gjorte adskillige Bemærkninger, der vel fortjene at tages under alvorlig Overveelse.

Under 4de Apr. d. A. modtog jeg følgende Directions-
 skrivelse:

„Paa Directionens derom nedlagte allerunderdanigste
 Førefilling har det behaget Hans Majestæt Kongen under
 27 f. M. allernaadigst at bestemme, at den under 25 Juli
 1845 allernaadigst approberede provisoriske Plan for den
 lærde Skoleundervisning skal herefter være gjældende ogsaa
 for den med Sorø Opdragelsesanstalt forbundne Skole,
 forsaavidt den lærde Undervisning angaaer, saa at som
 Følge heraf istedenfor den nu anordnede Examen artium og
 den i Forbindelse med det dertil forberedende Studium ved
 den academiske Læreanstalt indrettede philosophiske Examen
 træder en ved Skolen selv afholdt Afgangsexamen i Over-
 eensstemmelse med de i den provisoriske Plan §§ 10—17
 foreskrevne Regler, dog saaledes, at Examen artium endnu
 i indværende Aar 1847 bliver at afholde paa den hidtil
 foreskrevne Maade, saaledes at de Studerende, som under-
 kaste sig samme, forsaavidt de ikke foretrække umiddelbart
 derefter at gaae over til Universitetet for at forberede sig
 til anden Examen, forbeholdes Afgang til at forblive i Sorø
 for her paa samme Maade som hidtil ved den academiske
 Læreanstalt efter dertil modtagne Undervisning at underkaste
 sig denne Examens forskjellige Prøver.“

Paa senere Skrivelser og Indstillinger af mig under 11
 Apr. og 4 Mai angaaende nærmere Foranstaltninger sigtende
 til Gjennemførelsen af ovennævnte allernaadigst approberede
 Plan, der her saameget lettere lader sig iværksætte, som den
 i flere Punkter nærmer sig den hos os allerede gjældende Un-
 dervisningsplan, har Directionen i Skrivelser af 24 Apr. og
 15 Mai bifaldet, at Undervisningen igjennem alle Skolens
 Klasser allerede fra næste Skoleaars Begyndelse saavidt mu-

ligt indrettes i Overensstemmelse med den nye Plan, og at til den Hensigt i 6te Klasse Undervisning i Naturlære paa= begyndes, at med de geometriske Discipliner forbindes Astro= nomi og mathematisk Geographi, og at Undervisning i Hebraisk tilbydes; fremdeles at Undervisning i Engelsk ophører undtagen for Realisterne, og at der med Undervisningen i de øvrige Fag foretages de Modificationer, som Indførelsen af den nye Plan udtræver; endelig at der i Aaret 1818 bliver at af= holde en extraordinair Afgangseramen, som i Overensstem= melse med den provisoriske Plan giver Kandidaterne Afgang til at begive sig til Kjøbenhavns Universitet for der at fort= sætte deres Studeringer.

Ifølge disse Bestemmelser har Rector efter Conferenser med Lærerne i de forskjellige Fag sørget for, at en Skoleplan, der ordner Undervisningen i Overensstemmelse med oven= nævnte kongelige Resolution, er bleven fastsat for det fol= gende Aar.

Efter disse Oplysninger, som nærmest angaae Skolens Fremtid, ville vi gaae over til de specielle Efterretninger om det forløbne Skoleaar.

Skolens Disciple.

Ved Examen artium, som afholdtes ved Skolen i Juli 1846 afgik til den academiske Lærestalt 6 af Skolens og Opdragelsesanstaltens Elever, nemlig Carl Steen Andersen Wille, Henrik Godstve Bartholomæus Nielsen, Pierre Auguste Arlaud, Søren Bojesen, Jochum Christian Buchwald og Christian Conrad Sophus Rosenorn-Lehn. Efter denne

Dimission var Antallet af Skolens Disciple 90, nemlig 50 Elever og 40 skolesøgende Disciple. Efter Indlemmelsesproven den 3 Sept. 1846 optoges 7 nye Elever og 18 skolesøgende Disciple, og af de ældre skolesøgende Disciple gik 7 over i Elevernes Tal. I Aarets Løb ere 6 Elever og 2 skolesøgende Disciple udgaaede, 4 nye skolesøgende Disciple optagne, og 3 gaaede over fra skolesøgende Disciple til Elever. Saaledes er det hele Antal nu*) 111, af hvilke 61 ere Elever og 50 skolesøgende Disciple. Det største samtidige Antal har i Aarets Løb været 116, nemlig 102 i de studerende Klasser og 14 i Realklasserne. Skolens nuværende Disciple ere paa følgende Maade fordelte i Skolens 6 Klasser:

VI Klasse 18

V — 9

IV — 19

III a — 16

III b — 14

II — 19

I — 16

Af disse ere 10, nemlig i V Klasse 2, i IV Kl. 2 og i III a 6 Realister og som saadanne fritagne for Undervisning i Latin og Græsk, men have i disse Timer særskilt Veiledning i de Undervisningsgjenstande, der ere af Bigtighed for deres fremtidige Bestemmelse. Da der efter Skolens Undervisningsplan ikke læres Latin i I og II Klasse, men Undervisningen er fælleds for Studerende og Realister, kan det endnu ikke med Visshed siges, hvormange af disse Klassers Disciple der ere bestemte til fremtidig Realundervisning.

*) o: i Midten af Juni Maaned.

Skolens Lærere.

Med Skolens Lærere er der i dette Skoleaar foregaaet følgende Forandringer:

Cand. theol. T. Hansen constitueredes til Lærer ved Skolen under 8 Sept. 1846.

Den constituerede Lærer, cand. theol. C. B. Thomsen udnævntes til Adjunkt under 16 Oct. 1846.

Adjunkt Paludan-Müller udnævntes under 1 Mai 1847 til residerende Capellan ved Budolphi Kirke i Aalborg.

Cand. theol. N. B. Nisens constitueredes til Lærer ved Skolen under 18 Mai 1847.

Skolens og Opdragelsesanstaltens constituerede Rector Dr. E. Bojesen blev under 17 Mai 1847 udnævnt til Rector og under 26 Mai s. A. forundt Titel af Professor.

Adjunkt mag. art. S. Povelsen har det været overdraget at holde Forelæsninger i den latinske Philologi ved den academiske Lærestanstalt i Vintersemestret 1846—1847 samt at holde latinske Sprogøvelser i Sommersemestret 1847.

Forretningerne ved Opdragelsesvæsenet have været overdragne Adjunkterne Hansen, Liebenberg og Povelsen. Adjunkt Sibbern er overdraget det nærmere Tilsyn med Orden og Reenlighed i Klæder og Bygningen samt den specielle Affattelse af alle Lektionstabeller og Examensschemata.

Undervisningsgjenstande, Lærebøger og de læste Bøger.

Dansk.

I VI Klasse er der skrevet en Stil om Ugen, deels Udarbejdelser i Historie og Religion, deels frie Udarbejdelser enten med eller uden opgiven Disposition. En af Stilene er hver Maaned skreven paa Skolen *ex tempore*, de øvrige derimod hjemme. Med Disciplene er der i Aarets Løb læst 3 Tragedier af Dylenssläger (Arel og Balsborg, Amleth og Hakon Jarl) og Foersoms Oversættelse af Julius Cæsar.

Den ene ugentlige Time, som Realklassen har havt, er deels anvendt til videre Dvælse i skriftlig Fremstilling, deels til Oplysning af enkelte Partier af den skønne Litteratur ved Læsning af Forfatterne. En Deel af Holberg og Ewald er saaledes læst.

I V Kl. er hver tredie Time anvendt til Læsning, de øvrige til Stil. Stilene have deels været af fortællende og beskrivende; deels af et let raisonnerende Indhold, idet der enten er forlangt Gjengivelse *ex tempore* af et forelæst Stykke, eller almindelige Betragtninger over en dertil passende lille Fortællings Indhold. Enkelte Partier af Flors Læsebog, saasom Ewalds Fiskere og Bessels Kjærlighed uden Strømper, ere læste i Begyndelsen af Aaret. Senere er en Deel af Nordens Guder læst.

Realklassen har havt en noget større Dvælse i samme Slags Stile som den studerende, været øvet i mundtlig Gjengivelse af et forelæst Stykke og læst flere Stykker af Ewald og Mynters Betragtninger.

I IV Kl. er ligeledes hver tredie Time bleven anvendt

til Læsning, ved hvilken Størstedelen af de i Flors Læsebog forekommende Stykker ere læste og gjenmengaede. Stilene have alle været af fortællende og beskrivende Indhold.

I Realklassen har Tiden været anvendt til skriftlige og orthographiske Øvelser.

I alle disse tre Klasser er Borgens Veiledning til Udarbejdelser i Modersmaalet jevnlig bleven benyttet.

I III Kl. er der hver Uge skrevet to Stile, der i Regelen have bestaaet i Gjengivelse af oplæste Fortællinger; til Afverking har Klassen undertiden oversat Stykker af Hjorts tydske Læsebog. I det sidste Halvaar ere to Timer maanedlig anvendte til Læseøvelser.

I II Klasse er det almindelige Grundlag for Sprogundervisningen, som ved Analyse i Dansk og Tydsk vibringes Disciplene i første Klasse, udført videre, idet Disciplene ved her at læse hele Bøjesens danske Sproglære foruden idelig Repetition af det i I Klasse Indøvede have gjenmengaet og indøvet hele Sætningslæren og Ordstillingen. 2 Stile ere skrevne ugentlig, 1 efter Dictat, og 1 deels efter de første Øvelser i Borgens Veiledning, deels efter en forelæst Fortælling, deels Oversættelse fra den franske eller tydske Læsebog. I Slutningen af Aaret er der givet Klassen Opgaver, sigtende til at indøve den i at iagttage og følge de i Grammatikken ved Sætningslæren foreskrevne Regler.

I I Klasse er af Bøjesens Sproglære læst alle Hovedstykkerne og de vigtigste Anmærkninger forfra til § 47. Analysen er øvet efter den ved Sproglæren givne Anvisning, saaledes at Disciplen ledes til at henføre Ordene til de forskjellige Ordklasser, bestemme dem i deres indbyrdes Forbindelse og afdele de forskjellige Sætninger i et Punktum. For at opnaae Sikkerhed og Correcthed i Dplæsningen er i

Marets Begyndelse Chorlæsning bleven anvendt. Hver Uge ere nogle Vers lærte udenad efter Krossings poetiske Læsebog. 4 Stile ere skrevne om Ugen efter Dictat, og Disciplene ere jevnlig blevene examinerede i de rettede Feil.

Latin.

VI Klasse har læst Horats's Oder 2den og 4de Bog, samt ars poetica, Virgils Æneide 2den Bog, Cicero de off. 1ste Bog og 4de Bog af Livius. Ugentlig er der skrevet tre Stile, og hver anden Uge en Version fra Latin til Dansk efter Heinrichsens Opgaver til Oversættelse. Hver anden Uge i Almindelighed er en Time brugt til mundtlig Oversættelse fra Dansk til Latin efter Heinrichsens Materialier. Madvigs Grammatik og Bojesens Haandbog i de romerske Antiquiteter ere jevnlig brugte. Af den sidste er mod Slutningen af Maret en Deel læst i Sammenhæng.

V Klasse har læst Sallusts Catilina, Ciceros Tale for Sext. Roscius og 2den Bog af Virgils Æneide. 3 Stile ere skrevne ugentlig. Madvigs Grammatik og Bojesens Haandbog ere benyttede under Læsningen.

IV Klasse har læst 1ste og 2den Bog af Cæsars Gallerkrig og Ciceros 4 Taler mod Catilina. Af Madvigs Grammatik er det for denne Klasse gjorte Udvalg af Ordfoiningslæren læst og repeteret tilligemed det Vigtigste af Formlæren. 3 Timer ere ugentlig anvendte til Stil, 1 til et Extemporale eller en mundtlig Stil efter Jagerslevs Materialier, i de andre to ere 2 ugentlige Hjemmestile blevene dicterede og gjenmægaede. En enkelt Gang har Klassen i 2 sammenhængende Timer skrevet en Stil paa Skolen.

III Kl. A har læst Borgens Læsebog fra 2det til 6te Afsnit incl. paa de to sidste Blade nær, samt det Vigtigste

af Madvigs Formlære (kortere Bearbejdelse). 3 Stile ere skrevne om Igen.

III Kl. B har af Borgens Læsebog læst det 2det Afsnit heelt, af 3die og 4de de 5 første Exempler af hvert Stykke, 5te Afsnit heelt og Noget af 6te, samt det Vigtigste af Madvigs Formlære. Klassen har idetmindste skrevet 2 Stile ugentlig og jevnlig benyttet Trojels Exempelsamling til mundtlig Stil.

Græsk.

VI Klasse. Med Dimittenderne er læst Homers Odyssee 6te Bog, Platons Kriton og Apol. Soer., Xenophons Memor. Soer. 3die Bog og Herodots 9de Bog fra 57 Kap. til Bogens Slutning; desuden er det Meste af det i forrige Aar læste repeteret. Under Læsningen er Tregders Formlære og Bojesens Antiquiteter benyttet. — Den yngste Afdeling har læst Odysseens 8de Bog, Platons Kriton, Xenophons Memorab. 3die Bog og Herodots 5te Bog indtil det 97de Kap., alt med stadig Henviisning til Grammatiken og Antiquiteterne. De vigtigste Afsnit af Syntaren ere meddelte efter Madvig.

V Klasse har læst Xenophons Anabasis 3die og 4de Bog og Odysseens 11te og 12te Bog. Det Meste af Tregders Formlære er læst eller repeteret.

IV Klasse har lært Skelettet af Formlæren og nogle faa Regler efter Tregders Formlære, samt af Langes Materialier læst 1ste Cursus og 1ste Afsnit af 2det.

Fransk.

VI Klasse har i Büchners og Hermanns Handbuch der neueren französischen Sprache und Litteratur, prosaischer Theil,

læst omtrent 90 Sider og i Borrings *Etudes littéraires*, *partie en vers*, omtrent 100 Sider. Under Læsningen ere Grammatikens Hovedregler blevne repeterede. Hver Uge er der skrevet 2 Stile paa Skolen og 1 hjemme; mundtlig Stil er bleven øvet efter Scribes Kammeraterne.

Med Realklassen er 1 Time ugentlig bleven anvendt til skriftlig og mundtlig Stil.

V Klasse har læst Borrings *Etud. litt. partie en prose*, Pag. 122—274. Grammatiken er indøvet ved Analyse, og to Stile ugentlig skrevne.

IV Klasse har læst Borrings *Etud. litt.* Pag. 11—48, 109—153, 366—377. I Deichmanns *Grammatik* er Formlæren repeteret, og det Vigtigste af Syntaren deels læst, deels mundtlig meddeelt og indøvet ved 2 Stile ugentlig.

III Kl. A har læst Borrings *Læsebog for Mellemklasser* Pag. 49—53, 106—116, 128—143, 151—172. Af det Læste er omtrent en Trediedeel lært udenad. Af Abrahams's *Sproglære* er læst det Vigtigste af Formlæren til Pag. 121, hvilket tillige er indøvet ved 2 ugentlige *Exempelstile*.

I III Klasse B ere Pensa de samme, som i III A, kun at der i *Læsebogen* er læst Pag. 241—250 istedenfor 163—172.

II Klasse har af Borrings *Læsebog for Mellemklasser* læst de 50 første Sider. Af Abrahams's *Grammatik* ere de vigtigste Regler læste til Pag. 118. 2 til 3 Stile ere skrevne om *Maaned*, og undertiden i Forveien lærte *Smaastykker* nedskrevne efter *Dictat*.

Indsk.

VI Klasse har i Hjorts *Læsebog* læst Pag. 268—312, 384—397, 410—479, 522—631. Syntaren er gennemgaaet

efter Hjorts Grammatik. Ugentlig er paa Skolen skrevet 1 Stil, og desuden hver anden Uge en Stil hjemme. Sædvanlig er ogsaa 1 Time ugentlig bleven anvendt til mundtlig Stil.

V Klasse har i Hjorts Læsebog, 2den Udg., læst Pag. 520—574, og af den poetiske Deel Pag. 1—75. Af Hjorts Grammatik er Syntaren repeteret. Hver Uge er der skrevet 1 Stil enten hjemme eller paa Skolen, og hver anden Uge er 1 Time brugt til mundtlig Stil.

Med Klassens Realdisciple er 1 særskilt ugentlig Time anvendt deels til Stil, deels til cursorisk Læsning.

3 IV Klasse er læst Hjorts Læsebog Pag. 185—193, 300—326, 337—358; desuden er Syntaren læst med Undtagelse af enkelte Afsnit. Hver Uge er der skrevet 1 Stil, og undertiden ere mundtlige Stiløvelser anstillede.

Den ugentlige Realisttime ere bleven anvendt til Stil eller til andre sproglige Øvelser.

III Klasse A har i Hjorts Læsebog læst Pag. 74—87, 113—120, 127—146, 164—173. Formlæren i Hjorts Grammatik er repeteret, og hver Uge er 1 Time anvendt til skriftlig eller mundtlig Stil.

Af Realisterne er der desuden hver Uge skrevet 1 Stil.

III Klasse B har i Hjorts Læsebog læst Pag. 78—87, 127—132, 134—155, 159—162. Grammatik og Stil ligesom i III A.

II Klasse har i Hjorts Læsebog læst Pag. 16—74 og i Sammes Grammatik Formlæren.

3 I Klasse er Undervisningen i Tydsk væsentlig foretaget efter samme Methode, som den danske Undervisning, saaledes at deels det Overensstemmende i Sprogene med Hensyn til Ordklasser og Sætningsdele, deels det for hvert

Sprog Særegne i Ordeneß Bøininger er fremhævet og tydeliggjort. I Hjorts Grammatik er det Vigtigste af Bøiningelæren læst og Præpositionerne. Af Riises lille tydske Læsebog er læst Pag. 5—110; enkelte Stykker ere lærte udenad, og af Tillaget bag i Bogen er til hver Time et lille Stykke lært udenad. Hver Maaned er der skrevet 2 til 3 Smaastile.

Engelsk.

VI Klasseß ældste Afdeling har i Washington Irvingß „The Sketch Book“ læst Pag. 53—60, 66—73, 87—100, 135—153, 164—201, 215—229, 276—287. I den yngre Afdeling er af „The Smuggler“ by James læst forfra til Pag. 161. Mariboess Formlære er repeteret i begge Afdelinger.

I V Klasse er af „The Settlers“ by Marryat læst de 18 første Kapitler. Mariboess Formlære er repeteret.

Realdisciplene have i „The vicar of Wakefield“ læst Kap. 1—14. Dette Stile ere skrevne, og Rettskrivningsøvelser foretagne.

I IV Klasse er i Mariboess engelske Læsebog efter Walter Scotts „Tales of a Grandfather“ læst Pag. 93—123. Mariboess Formlære til 3die Klasse af de uregelmæssige Verber er læst, og Rettskrivningsøvelser foretagne.

Religion.

VI Klasseß ældste Afdeling har læst Fogtmannß Lærebog ud fra det 2det Kap. og i Herslebs Bibelhistorie det nye Testamente, samt i Lucas Evangelium fra det 17de Kap. Den yngste Afdeling har læst §§ 47—129 af Fogtmannß Lærebog og det nye Testamentes Bibelhistorie efter Hersleb.

I V Klasse er læst Indledningen og det 1ste Kap. af Fogtmaans Lærebog og de tre første Perioder af det nye Testaments Bibelhistorie efter Hersleb.

I IV Klasse er læst det gamle Testaments Bibelhistorie efter Hersleb og Matthæi Evangelium paa Dansk indtil det 8de Kap.

III Klasse har læst de 3 første Kapp. af Valles Lærebog, Indledningen og de tre første Perioder af det gamle Testaments Bibelhistorie efter Hersleb.

II Klasse har efter Thonboes bibelske Historie læst det nye Testamente og det gamle indtil Moses, samt de 10 Bud og Troesartiklerne af Luthers lille Catechismus.

I Klasse har læst Thonboes bibelske Historie Pag. 1—96 (Rigernes Deling).

Historie og Geographi.

I VI Klases ældste Afdeling er læst Estrups Historie Pag. 244—511 og Allens Lærebog Pag. 109—206; i den yngre Afdeling Estrups Historie Pag. 1—109. I Geographi har den ældre Afdeling læst Riises Geographi fra Italien til Bogens Ende, den yngre Afdeling Belschows Geographi Pag. 17—229.

V Klasse har læst Estrups Historie Pag. 308—511 og Belschows Geographi Pag. 230—366.

Realklassen har tillige læst Allens Lærebog Pag. 109—206.

IV Klasse har læst Estrups Historie Pag. 130—297. I Geographi er læst Europa efter Belschows Lærebog.

Realklassen har tillige læst Allen Pag. 1—109.

III Klasse har læst Danmarks Historie indtil 1766 efter Allens Lærebog og i Geographi Asien, Africa, America, Australien efter Belschow.

II Klasse har læst Kosfods fragmentariske Historie indtil 1815 og i Belschows Geographi Europa med Undtagelse af Danmark, Norge og Sverrig.

I Klasse har læst Kosfods fragmentariske Historie Pag. 1—127, og i Geographi er der givet en almindelig Udsigt over den hele Jordklode fornemmelig i fysisk Henseende uden Benyttelse af nogen Bog.

Mathematik og Physik.

VI Klases ældste Afdeling har repeteret Jürgensens Algebra (§§ 1—20 og 23) og Mundts Geometri. Den yngre Afdeling har læst Jürgensens Algebra §§ 1—20. Begge Afdelinger have tillige havt jævnlig Øvelse i Løsning af arithmetiske og geometriske Opgaver.

Med Realklassen er foruden det i den ældste Afdeling læste tillige gjennemgaaet analytisk Plangeometri efter Jürgensen, og de høiere Ligningers almindelige Theori, Ligningers Løsning af 3de og 4de Grad, samt de ubestemte Coefficienters Methodes Anvendelse paa Udvikling i Rækker af den exponentielle, logaritmiske og nogle trigonometriske Functioner efter et af Læreren nedskrevet Udtog. I Physik er læst Ørstedes mekaniske Physik Pag. 260—311, Varmelæren og de vigtigste Kapitler af Meteorologien, samt repeteret det i foregaaende Aar læste af Ørstedes mekaniske Physik.

V Klasse har i Mundts Geometri læst fra det 2det Afsnits 2detKap. til Bogens Slutning og øvet sig i Beregninger

henhørende til Geometrien samt Løsning af Ligninger af 2den Grad.

Realisterne have tillige gjennemgaaet Læren om Logarithmer, Brødbroøk, ubestemte Ligninger af 1ste Grad og de ubestemte Coefficienters Methode efter Jürgensen og plan Trigonometri efter Svenningsen. I Physiken er læst efter Ørsted indtil Pag. 341.

IV Klasse har læst Mundts Geometri forfra til Pag. 103 og Læren om Ligninger af 1ste Grad med 1 og flere Ubeskjendte.

Realklassen har tillige læst Jürgensens Algebra til § 17.

III Klasse har læst Arithmetikken efter Mundts Regnebog og øvet sig i practiff Regning. Desuden er Læren om Bogstavregning bleven meddeelt Disciplene.

Realisterne ere tillige øvede i Berelregning.

II Klasse har havt Øvelse i Regning. De Flinkeste have naaet til Regulabetri incl., de Fleste have gjennemgaaet Brøk og Regning med sammensatte Størrelser, de Svageste ere kun komne noget ind i Regning med Brøk.

I Klasse har med Undtagelse af et Par af de Svageste regnet de 4 Regningsarter med brudne Tal, nogle Faa have ogsaa gjennemgaaet Regning med sammensatte Størrelser.

Naturhistorie.

VI Klasse har af Physiologien lært Respirationen, Secretionen, Assimilationen, den dyriske Varme og en Deel af Nervesystemet.

V Klasse har efter Bramsen læst Bløddyrene, en almindelig Overføgt og nogle af Patteddyrene; af Botaniken Indledningen, Tretals- og Vænboplantene.

Realklassen har læst Krybdyr og Fiske og af Physiologien Nervesystemet.

IV Klasse har efter Branssen læst fra Arachniderne til Straaleddyrene; Botaniken ligesom i V Klasse.

Realklassen har læst Fugle, Krybdyr og Fiske; af Botaniken Tretals- og Lønboplanterne.

III Klasse har efter Branssen læst Fiske, Krybdyr, Insekter og Indledning til Botaniken.

Realklassen har læst Fugle og Pattedyr og af Botaniken Lønboplanterne.

II Klasse har læst Fuglene efter Strøm.

I Klasse har læst Pattedyrene efter Strøm.

3 Vocalmusik have 74 Elever og Skoleføgende havt Undervisning, i Instrumentalmusik 10 Elever.

3 Tegning have foruden de 3 nederste Klasser tillige Realdisciplene i VI, V, IV og III Klasse havt Undervisning. Disciplene have tegnet Frihaandstegning efter Fortegning og Naturgjenstande.

3 Gymnastik ere i Vintermaanederne alle Klasser blevne underviste, VI tillige i Hugning, V i Fægtning, og de 3 nederste Klasser i Dands. 3 Sommermaanederne ere alle Skolens Disciple daglig øvede i Svømning.

Schema

der fremstiller det Antal af Timer, som hvert Færefag
har havt i hver Klasse.

	VI	VI	V	V	IV	IV	III	III	II	I	Summa.
	R.	R.		R.	R.	R.	R.	R.			
Dansk	2	1	2	1	2	1	2	2	5	8	26
Latin	8		8		8		10				34
Græsk	4		5		4						13
Fransk	5	1	5		4		4		6		25
Tydsk	4		3	1	3	1	3	1	6	6	28
Engelsk	2		2	1	2						7
Religion	3		2		2		2		2	2	13
Math. og Regn. .	3	3	3	3	4	4	3	2	4	5	31
Physik		2		2							4
Hist. og Geogr. .	5	1	4	1	5	1	5		6	6	31
Naturhistorie . .	1		2	2	2	2	2	2	2	2	17
Skrivning		1		1		1	3	1	3	5	15
Tegning		3		1		2	2	2	2	2	14
Summa	37	12	36	13	36	12	36	10	36	36	264

Ann. 1. Da 3die Klasse iaar har været deelt i 2 Afdelinger, af hvilke den ene tillige indbefattede alle Realisterne, maa der til ovennævnte 264 ugentlige Timer føies 36, og da Undervisningen i øverste Klasse i Græsk, Engelsk, Historie og Geographi samt Mathematik er givet det ældre og yngre Parti særskilt, maa der endnu dertil lægges 14 Timer. Fra det deraf udkommende Tal 314 maa atter drages 4 Timer, idet 6te og 5te Klassen Realister have havt 1 Time i Physik fælleds og desuden enkelte Timer i Skrivning og Tegning i Forening med andre Klasser. Det fulde Antal af ugentlig givne Timer har altsaa været 310 foruden de udenfor den almindelige Skoletid liggende Musik- og Gymnastiktimer.

Ann. 2. Ved Realklasserne opstiller Schemaet blot de Timer, hvori Realdisciplene have havt særskilt Undervisning. Disse ere de studerende Klassen latinse og græske Timer.

Gratistpladser og det müllerske Legat.

Af de 64 Elever have iaar 12 havt Gratistpladser og saaledes nydt aldeles fri Undervisning, Dpdragelse, Kost og Pleie.

Desuden have 16 skoleføgende Disciple nydt fri Undervisning.

Det müllerske Legat har iaar været tildeelt 15 Elever, som have erholdt hver en Portion paa 50 Rigsbankdaler.

Da der om Gratistpladser og det müllerske Legat ofte indløbe Forespørgsler, skal jeg her i Korthed meddele de fornødne Oplysninger. Af Gratistpladser er der 14. For at erholde en saadan Plads maa vedkommende Elev have gennemgaaet et Proveaar og i dette udmærket sig ved Flid, Fremgang og god Opførsel. Beneficiet tilstaaes kun for eet Aar. Fornyelse maa ansøges ved Aarets Ende og kan kun da ventes tilstaaet, naar Vedkommende fra Skolen og Dpdragelsesanstalten kan erholde et godt Vidnesbyrd.

Det müllerske Legat indbefatter for Tiden 18 Stipendieportioner, hver paa 50 Rd. aarlig. Betingelserne for Dynaaelsen af dette Legat er ifølge den testamentariske Disposition, at Vedkommende ere Sønnen af kongelige Embedsmænd, at deres Forældre ere uformuende (hvilket godtgøres ved Vidnesbyrd fra en bekendt og troværdig Mand), og at de fra Skolen erhverve sig et godt Vidnesbyrd om Flid og Sædelighed. Dgsaa herom maa Ansøgningen aarlig indgives.

Ansøgninger til Hans Majestæt Kongen om Gratistpladser og til den kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler om det müllerske Legat kunne aarlig tilstilles Skolens Rector indtil Midten af Juni Maaned.

Forskjellige Foranstaltninger.

Til Skolens naturhistoriske Samlinger er i Aarets Løb anskaffet et stort Skab med Glasdøre. Den naturhistoriske Bogsamling er forøget med *Laugethals Terminologie der beschreibenden Botanik* og *Reichenbachs Volksnaturgeschichte*, 7de til 30te Hefte incl. Den zoologiske og botaniske Samling er ved forskjellige Gaver bleven forøget i Aarets Løb, saa at den for Liden bestaaer af 605 Numere, den zoologiske af 541, den botaniske af 64. Den nye Tilvært beløber sig til 32 Numere, af hvilke 22 falde paa den zoologiske og 10 paa den botaniske. Afdeling.

Til Brug ved den historiske og geographiske Undervisning er anskaffet *Sydows Wandkarte* og *Kruses historiske Atlas*.

Skolens Discipelbibliothek grundedes 1824, idet der ved en Directions skrivelse af 22 Mai tilstodes 100 Rd. til det første Indkjøb. Bogsamlingen udgjorde ved Begyndelsen af 1832 endnu kun 83 Bind, men samme Aar fik den en Tilvært af omtrent 100 Bind ved en Gave fra Academiets Bibliothek, og kort Tid derefter tillagde Directionen den aarlig 30 Rd. af Academiets Kasse ved Skrivelse af 21 Febr. s. A. Ved dette Tilskud vorede Bibliotheket ifkun langsomt, da en ikke ringe Deel af Indtægten maatte anvendes til Bøgenes Indbinding og andre ved den idelige Brug foranledigede Udgifter til Samlingens Vedligeholdelse. I Betragtning heraf blev fra 1841 denne Udgiftspost for Fremtiden opført paa Budgettet med 50 Rd. Under 12 April 1845 bevilgede Directionen et extraordinairt Tilskud af 50 Rd. til Anskaffelsen især

af franske og tydske Skrifter, og efter denne Tid har denne Post i Budgettet være opført med 100 Rb. aarlig. Ved Slutningen af Aaret 1846 udgjorde Samlingen 550 Bind. Bibliotheket har været jevnlig benyttet, og i Skoleaaret fra 1 Sept. 1845 til 1 Sept. 1846 har 1186 Udlaan fundet Sted. Bøgerne opbevares i 2 dertil indrettede Skabe, og den specielle Bestyrelse af Bibliotheket har altid været betroet til en af de i Academibygningen boende Adjunkter, for Tiden til Adjunkt Liebenberg.

Dimission.

Under 1 Juni ere følgende Elever og Disciple*) indmeldte til Dimission:

1. Edvard Emil Ahman, Søn af afg. svensk Consul Ahman i Helsingør.
2. Sophus Nicolai Wilhelm Købke, Søn af Kammerraad, Landvæsen- og Forligelsescommisfairs Købke i Horsens.
3. Carthon Christopher Baldemar Nyholm, Søn af Pastor Nyholm i Nyborg.
4. Carl Anton Friederich Hattensen, Søn af afg. Hoffskriver Hattensen paa Augustenborg.
5. Frederik Hjort, Søn af Lector Hjort i Sorø.
6. Hans Peter Barfod Hoyer, Søn af afg. Pastor Hoyer i Pedersborg.
7. Wilhelm August Jacobi, Søn af Murmester Jacobi i Sorø.
8. Anton Andreas Ditlew Hansen, Søn af Districtslæge Hansen i Korsør.

*) Num. 5, 6 og 7 ere skolesøgende Disciple, de øvrige Elever.

**Schema over Examinatiouen ved Examen artium
i Mæret 1847.**

Skriftlige Prover.	Mundtlige Prover.
17 Juli.	26 Juli.
Rl. 8—12. Latinsk Stil.	Rl. 8. Latin.
„ 3—7. Geometrisk Udarbeidelse.	„ 3. Græsk.
19 Juli.	27 Juli.
„ 8—12. Fransk Stil.	„ 8. Historie og Geographi.
„ 3—7. Arithmetisk Udarbeidelse.	„ 3. Fransk.
20 Juli.	28 Juli.
„ 8—12. Religionsudarbeidelse.	„ 8. Religion.
„ 3—7. Tydsk Stil.	„ 3. Mathematisk.
21 Juli.	29 Juli.
„ 8—12. Latinsk Version.	„ 8. Engelsk.
„ 3—7. Historisk Udarbeidelse.	„ 11. Tydsk.

Den 29 Juli Kl. 7 Efterm.

Bekjendtgjørelse af Examens Udfald og Proclamation.

**Schema over Skolens offentlige Hovedexamen
i Mæret 1847.**

Onsdagen den 21 Juli.

8—11. VI Kl. Dansk Stil.	3—5½. VI Kl. Latin.
8—11. V Kl. Latinsk Stil.	3—5½. IV Kl. Regning.
11—12. V Realkl. Physik.	3—5. II Kl. Naturhistorie.
8—11. IV Kl. Dansk Stil.	
8—11. III a. Naturhistorie.	
8—10. III b. Arithmetik.	
8—10. I Kl. Dansk Stil.	
12—1. VI, V, IV Kl. Svømmeprøve.	

Torsdagen den 22 Juli.

8—11. VI Kl. Tydsk Stil.	3—5. VI Kl. Religion.
8—10. V Kl. Tydsk.	3—4. V Kl. Naturhistorie.
8—11. IV Kl. Latin.	3—5½. IV Kl. Mathematik.
8—11. III a. Lat. Stil.	3—6. III a. Historie og Geographi.
8—11. III b. Lat. Stil.	3—5. III b. Regning.
8—11. II Kl. Fransk.	
8—10½. I Kl. Religion.	
12—1. III, II, I Kl. Svømmeprove.	

Fredagen den 23 Juli

11—1. VI Kl. Tydsk.	3—6. VI Kl. Fransk Stil.
8—10. V Kl. Latin.	3—6. V Kl. Tydsk Stil.
8—10. III a. Regning.	3—6. IV Kl. Latinisk Stil.
8—11. III b. Historie og Geographi.	3—6. III a. Tydsk Stil.
	3—6. III b. Tydsk Stil.
	3—5½. II Kl. Dansk.
	3—5. I Kl. Regning.

Løverdagen den 24 Juli.

8—10. VI Kl. Fransk.	3—6. VI Kl. Latinisk Stil.
8—10½. V Kl. Historie og Geographi.	3—6. V Kl. Dansk Stil.
8—11. IV Kl. Tydsk.	3—6. IV Kl. Fransk Stil.
8—11. III b. Latin.	3—5½. III a. Latin.
	3—5. II Kl. Regning.

Mandagen den 26 Juli.

8—10½. VI Kl. Historie og Geographi.	3—6. VI Kl. Latinisk Ver- sion.
8—10. V Kl. Græsk.	3—5. V Kl. Fransk.
8—11. IV Kl. Naturhist.	3—6. III a. Dansk Stil.
8—10½. III a. Tydsk.	3—6. III b. Dansk Stil.
8—10½. III b. Fransk.	3—5½. II Kl. Religion.
	3—5½. I Kl. Naturhistorie.

Tirsdagen den 27 Juli.

8—10. VI Kl. Mathematif.	3—6. VI Kl. Arithmet. Ud-
10½—1. V Kl. Regning.	arbejdelse.
8—11. IV Kl. Fransk.	3—5. V Kl. Mathematif.
8—10½. III a. Religion.	3—6½. IV Kl. Historie og
8—10½. III b. Naturhist.	Geographi.
8—10½. I Kl. Tydsk.	3—6. III a. Fransk Stil.
	3—6. III b. Fransk Stil.
	3—5½. II Kl. Tydsk.

Onsdagen den 28 Juli.

8—11. VI Kl. Geomet.	3—5. VI Kl. Græff.
Udarbejdelse.	3—5. V Kl. Engelsk.
8—11. V Kl. Fransk Stil.	3—5½. IV Kl. Religion.
8—11. IV Kl. Tydsk Stil.	3—5½. II Kl. Dansk Stil.
8—10½. III a. Fransk.	
8—10½. III b. Tydsk.	
8—10½. I Kl. Dansk.	

Torsdagen den 29 Juli.

10½—12½. VI Kl. Engelsk.	3—4½. VI Kl. Naturhistorie.
10—12. IV Kl. Græff.	3—5. V Kl. Religion.
12½—1. IV Kl. Engelsk.	3—5. I Kl. Historie og
8—10. III a. Arithmetif.	Geographi.
8—10½. III b. Religion.	
8—11. II Kl. Historie	
og Geographie.	

Løverdagen den 31 Juli Formiddag Kl. 9 foretages Translocationen. Tirsdagen den 31 Aug. om Formiddagen Kl. 8 prøves de til Skolen indmeldte Disciple, og Onsdagen den 1 Sept. begynder Undervisningen for det nye Skoleaar.

Til at overvære disse Examina indbydes herved ærbødigt de af Elevernes og Disciplenes Fædre og Foresatte samt andre Skolens Belyndere, som dertil maatte have Leilighed.

Cors den 1 Juli 1847.

E Bojesen.

